МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра європейської економіки і бізнесу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	**«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»**
Галузь знань	**05 Соціальні та поведінкові науки**
Спеціальність	**051 «Економіка»**

Форма навчання: денна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему: **«Стан та перспективи секторальної інтеграції України до Європейського Союзу»**

здобувача **Грека Ярослава Володимировича**

_____

Науковий керівник: доктор економічних наук, доцент
Федірко Олександр Анатолійович

_____

Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)

В.о. завідувача кафедри: доктор економічних наук, доцент
Федірко Олександр Анатолійович

_____

Київ 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра європейської економіки і бізнесу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	**«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»**
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	**05 Соціальні та поведінкові науки**
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	**051 Економіка**
СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ	**Міжнародна економіка**

ПОГОДЖЕНО	**ЗАТВЕРДЖУЮ**
Керівник проектної групи (гарант) освітньо-професійної програми	Завідувач кафедри
_____ Столярчук Я.М.	_____ Федірко О.А.
«____» _____ 20__ р.	«____» _____ 20__ р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ
здобувачу вищої освіти ***Греку Ярославу Володимировичу***

денної форми навчання

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему: «Стан та перспективи секторальної інтеграції України до Європейського Союзу»

Тему затверджено наказом ректора Університету від **«14» лютого 2023 р. № 291-ст**

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах наукових публікацій, аналітичних звітів авторитетних міжнародних організацій та статистичних служб

План кваліфікаційної магістерської роботи

Розділ 1	Методологічні засади дослідження європейської інтеграції
(термін подання – до 10 березня)	
Розділ 2	Оцінка окремих напрямків секторальної інтеграції України до ЄС
(термін подання – до 10 травня)	

Об'єкт дослідження:	Інтеграційні процеси у Європейському Союзі
Предмет дослідження:	Тенденції та основні напрямки секторальної інтеграції України до Європейського Союзу
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	Аналіз особливостей сучасного стану та перспектив секторальної інтеграції України до Європейського Союзу з урахуванням сучасної євроінтеграційної політики

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	розкрити зміст міжнародної економічної інтеграції; охарактеризувати хронологічні особливості європейської інтеграції; окреслити сутність та сучасний стан Угоди про асоціацію Україна-ЄС
У розділі 2	дослідити секторальну інтеграцію України до ЄС; охарактеризувати основні показники торговельно-економічного співробітництва України з ЄС; дослідити сучасний стан співробітництва України та ЄС у напрямку макрофінансової стабілізації; розкрити специфіку транскордонного співробітництва України з ЄС в конеткcті міграційної політики; окреслити перспективні шляхи удосконалення співробітництва України та ЄС; визначити можливі виклики та перспективи інтеграції України до ЄС; охарактеризувати прогрес виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Завдання підготував
науковий керівник _____ **Федірко О.А.**
(підпис)
«21» лютого 2023 р.

Завдання одержав студент _____ **Грек Я.В.**
(підпис)
«22» лютого 2023 р.

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 51 сторінку, 4 таблиці, 6 рисунків, список використаних джерел з 48 найменувань, додатки.

Стан та перспективи секторальної інтеграції України до Європейського Союзу

Об'єктом дослідження є інтеграційні процеси у Європейському Союз

Предметом дослідження є тенденції та основні напрямки секторальної інтеграції України до Європейського Союзу

*Мет*а кваліфікаційної бакалаврської роботи - аналіз особливостей сучасного стану та перспектив секторальної інтеграції України до Європейського Союзу з урахуванням сучасної євроінтеграційної політики.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі *завдання*:

- розкрити основний зміст міжнародної економічної інтеграції;
- охарактеризувати хронологічні особливості європейської інтеграції;
- окреслити с утність та сучасний стан Угоди про асоціацію Україна-ЄС;
- дослідити секторальну інтеграцію України до ЄС;
- охарактеризувати основні показники торговельно-економічного співробітництва України з ЄС;
- дослідити сучасний стан співробітництва України та ЄС у напрямку макрофінансової стабілізації;
- розкрити специфіку транскордонного співробітництва України з ЄС в конеткcті міграційної політики;
- окреслити перспективні шляхи удосконалення співробітництва України та ЄС;
- визначити можливі виклики та перспективи інтеграції України до ЄС.

Практичне значення отриманих результатів: окремі висновки і рекомендації автора можуть бути використані при аналітичній роботі на макроекономічному рівні.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи: 2023.

Рік захисту роботи: 2023.

Ключові слова: Угода про Асоціацію між Україною та ЄС, секторальне співробітництво, макрофінансова допомога, показники торговельно-економічного співробітництва.

В І Д Г У К
про кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувача освітньо-професійної програми «Міжнародна економіка»
факультету Міжнародної економіки і менеджменту
Грека Ярослава Володимировича

на тему «**Стан та перспективи секторальної інтеграції України до Європейського Союзу**»

1. **Актуальність теми** обумовлена стратегічно важливим партнерством України з Європейським Союзом: питома вага торгівлі товарами з ЄС складає майже 40% від загального обсягу зовнішньої торгівлі України. За експертними оцінками, приєднання України до ЄС може стати вагомим стимулом зростання торгівлі, продовження реформування держави та виходу на якісно інший рівень розвитку країни. Адже однією з головних переваг вступу України до ЄС є можливість виходу на один рівень з провідними економічно розвинутими країнами Європи.

2. **Позитивні риси кваліфікаційної бакалаврської роботи** розкриваються, зокрема, у дослідженні автором напрямків співпраці України та Європейського Союзу у рамках макрофінансової стабілізації.

3. **Наявність самостійних розробок автора**: авторське дослідження особливостей транскордонного співробітництва України з ЄС в контексті міграційної політики, а також окреслити можливі виклики та перспективи інтеграції України до ЄС.

4. **Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій**: окремі висновки та рекомендації автора можуть бути використані при аналітичній роботі на макроекономічному рівні.

5**. Наявність недоліків:** суттєвих недоліків робота не містить, проте більш змістовним міг би бути п. 2.1 кваліфікаційної бакалаврської роботи

6. **Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК:** загалом робота відповідає встановленим вимогам і рекомендується до захисту з оцінкою 45 балів із 50.

Науковий керівник: д.е.н, доцент _____ О.А. Федірко

“____” _____ 20___ р.

ЗМІСТ

ВСТУП 3

РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ 6

1.1. Сутність міжнародної економічної інтеграції 6
1.2. Хронологічні особливості європейської інтеграції 9
1.3. Харатекристика Угоди про асоціацію України з ЄС 15

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ОКРЕМИХ НАПРЯМКІВ СЕКТОРАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄС 23

2.1.Характеристика основних показників торговельно-економічного співробітництва України з ЄС 23
2.2. Складові співпраці Україна-ЄС у рамках макрофінансової стабілізації 31
2.3. Транскордонне співробітництво України з ЄС в контексті міграційної політики 37
2.4. Виклики та перспективи інтеграції України до ЄС 42

ВИСНОВКИ 48

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 52

ДОДАТКИ 58

ВСТУП

Актуальність теми. Сьогодні Європейський Союз виступає найбільшим торговельним партнером України - питома вага торгівлі товарами складає майже 40% від загального обсягу зовнішньої торгівлі України. На початку 2023 р. Президент України підписав Указ «Про делегацію України для участі у переговорах з Європейською комісією щодо укладення угоди між Україною, з одного боку, та ЄС, з іншого боку, щодо участі України у програмі Європейського Союзу «Єдиний ринок» (2021-2027 роки)», що стало поштовхом посилення співпраці з ЄС, особливо з огляду на процес євроінтеграції та отримання Україною статусу кандидата в ЄС.

Перспектива членства в Європейському Союзі була та залишається чи не одним з найбільш дієвих інструментів зовнішньої політики України. За експертними оцінками, приєднання України до ЄС може стати вагомим стимулом зростання торгівлі, продовження реформування держави та виходу на якісно інший рівень розвитку країни. Адже однією з головних переваг вступу України до ЄС є можливість виходу на один рівень з провідними економічно розвинутими країнами Європи.

Дослідженню особливостей інтеграції України до Європейського Союзу присвячено праці зарубіжних і вітчизняних вчених, серед яких: В.Чужиков, О.Федірко, Д.Лук'яненко, Я.Столярчук, Н. Мікула, С.Ткаленко, К.Ковтонюк, О.Бетлій, Є. Ангел, І.Коссе, М. Ленсі, О.Елгстрем, М. Емерсон та ін. Попри надзвичайно глибокі напрацювання у сфері євроінтеграції України, все ж майбутнього членства з урахуванням секторальної інтеграції України до ЄС, на наш погляд, потребують більш глибокого аналізу.

Метою дослідження кваліфікаційної бакалаврської роботи було визначено аналіз особливостей сучасного стану та перспектив секторальної інтеграції

України до Європейського Союзу з урахуванням сучасної євроінтеграційної політики, та в конеткcті наступних **завдань**:

– розкрити сутність міжнародної економічної інтеграції;

– охарактеризувати хронологічні особливості європейської інтеграції;

– охаракетризувати сучасний стан Угоди про асоціацію Україна-ЄС;

– дослідити секторальну інтеграцію України до ЄС;

– охарактеризувати основні показники торговельно-економічного співробітництва України з ЄС;

– дослідити сучасний стан співробітництва України та ЄС у напрямку макрофінансової стабілізації;

– розкрити специфіку транскордонного співробітництва України з ЄС в конеткcті міграційної політики;

– окреслити перспективні шляхи удосконалення співробітництва України та ЄС;

– визначити можливі виклики та перспективи інтеграції України до ЄС.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної бакалаврської роботи визначено інтеграційні процеси у Європейському Союзі.

Предметом дослідження виступають тенденції та основні напрямки секторальної інтеграції України до Європейського Союзу.

При написанні кваліфікаційної бакалаврської роботи автором використовувались такі **методи дослідження,** як системний підхід (п.1.1.-п.п.1.3.), порівняльний аналіз (п.п.2.1-п.п.2-.3.), групування та узагальнення (п.п.2.3), аксіоматичний (п.п.3.1-3.2); 5) та статистичний (п.п.2.1; п.п.2.3).

Інформаційну базу дослідження склали наукові роботи та публікації зарубіжних і вітчизняних дослідників сфери євроінтеграційного вектору зовнішньоекономічної політики України; електронні документи офіційних сайтів (Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Міністерства закордонних справ України, Європейського Союзу та ін.); офіційні дані Державної служби статистики України та ін.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів і висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний текст роботи становить 51 сторінку і включає 6 рисунків та 4 таблиці. Список використаних джерел містить 48 найменувань. Роботу доповнено 4 додатками на 4 сторінках.

РОЗДІЛ 1
МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

1.1. Сутність міжнародної економічної інтеграції

Важливу роль у формуванні зовнішньоекономічного середовища, необхідного для взаємовигідного співробітництва національних економік світу, відіграють глобальні інтеграційні процеси. Останні є досить прогресивним явищем з точки зору соціально-економічних і політичних подій на світовій арені, оскільки глобалізація та універсалізація міжнародного простору стали можливими саме за рахунок міжнародних інтеграційних процесів.

Структурно більшість вітчизняних і зарубіжних дослідників виокремлюють в рамках інтеграції різні форми. Найбільш відомою є міжнародна економічна інтеграція. Підходи до тлумачення сутності міжнародної економічної інтеграції висвітлено в Додатку А. Наведені у таблиці підходи дозволяють визначити міжнародну економічну інтеграцію як процес об`єднання щонайменше двох держав, у межах широковизначеного географічного простору, з метою зменшення торговельних бар`єрів щодо просування/захисту економічних інтересів, леалізації певних заходів співробітництва та координації між ними.

До основних завдань міжнародної економічної інтеграції, на думку багатьох дослідників, відносять [11]: 1) систематизацію та взаємопроникнення національних виробничих процесів; 2) модифікацію (концептуальну) в національних економіках держав-членів; 3) цілеспрямованість моніторингу інтеграційних процесів тощо.

У процесі дослідження основного змісту міжнародної економічної інтеграції можна виокремити чинники, які обумовлюють її завдання. Серед них [12]: 1) відносна подібність ступеню ринкової «зрілості» держав, що мають на меті інтегруватись (за виключенням НАФТА, міжнародна економічна інтеграція

уможливлюється за умов розвинутої промисловості у високорозвинутих країнах, або країнах, що розвиваються); 2) географічна близькість країн; 3) подібність характеру соціально-економічних проблем у країнах; 4) «ефект демонстрації», що супроводжується позитивними змінами у країнах, що прагнуть інтегруватись (наприклад, зростання темпів соціально-економічного розвитку, зниження рівнів інфляції та безробіття тощо); 5) «ефект доміно», основний зміст якого полягає у тому, що, з одного боку, деякі країни певного регіону вже вважаються членами інтеграційної асоціації; з другого – країни, що не долучились до інтеграційної асоціації, маютьтруднощі щодо переорієнтації економічних відносин. Остання тенденція часто-густо обумовлює те, що країни, які не долучились до інтеграційної асоціації, залишаються осторонь інтеграції, скорочуючи обсяги власної торгівлі. Світова практика демонструє, що такі країни змушені вступати до того чи іншого інтеграційного об`єднання. Показовим є вступ Мексики до НАФТА, після якого більшість країн Латинської Америки робили спроби швидкого укладання торгових договорів з Мексикою [3].

Наведений контекст міжнародної економічної інтеграції визначає початкові умови формування інтеграційного блоку, які в подальшому впливають на ефективність його існування. Міжнародна економічна інтеграція відбувається між країнами, які співпрацюють одна з одною з метою зменшення бар’єрів для міжнародних потоків продукції, робочої сили та капіталу.

У світовій практиці виокремлюють 6 етапів міжнародної економічної інтеграції (детальна характеристика етапів наведена в Додатку Б). При чому практична реалізація міжнародних інтеграційних процесів можлива як на мікро- (забезпечення взаємодії окремих підприємств з географічно близьких країн, що обумовлює формування різного типу економічних відносин між ними), так на макрорівні (прийняття рішень через співпрацю громадських об`єднань, політичних партій тощо).

У таблиці 1.1. продемонстровано історично сформовані форми міжнародних інтеграційних об`єднань, які відображають відмінні за характером види співробітництва, кооперації та зв`язку між державами. Іншими словами,

існування наведених форм забезпечує підтримання необхідних зв`язків та ефективної співпраці між суб`єктами міжнародних економічних відносин

В міжнародній практиці відповідно до кількості етапів сформовано форми інтеграційного об’єднання. Описані у табл. 1.1 форми міжнародної економічної інтеграції, демонструють різні види співробітництва, кооперації та зв’язку між країнами. Це говорить про те, що без них економічна інтеграція в будь-якому випадку була б неповноцінною й мала б багато недоліків у своєму функціонуванні та структурі. Відповідно присутність даних форм забезпечує необхідні зв’язки та співпрацю між суб’єктами міжнародної економічної інтеграції.

Таблиця 1.1. - Форми міжнародної економічної інтеграції

Форма	**Характеристика**
Спеціалізація виробництва	Спеціалізація на окремих видах виробничої діяльності: товарів, послуг, технологічних процесів, що здійснюються на світових ринках
Спільне виробництво	Форма спільної або скоординованої організації виробництва за участю двох і більше країн. Виробнича кооперація, як місцева, так і міжнародна, є важливим аспектом розвитку та вдосконалення суспільного виробництва
Прямі зв’язки	Вплив суб'єкта управління (організації, посадової особи) на об'єкт. У такому спілкуванні вплив здійснюється переважно зверху вниз (наприклад, наказ з розрахунком на суворе і беззастережне виконання)
Здійснення спільної проєктно-концептуальної та фінансової діяльності	Об'єднання різноманітних ресурсів на міждержавному та наддержавному рівнях для спільного вирішення соціально-економічних проблем; взаємодія у сфері виробництва, науки, причому на пільгових умовах порівняно з іншими країнами; характерний складний і тривалий характер.
Міжнародні економічні організації	Організації, створені на основі міжнародних договорів, з метою уніфікації, регулювання та розробки спільних рішень у сфері міжнародних економічних відносин
Міжгалузеві державні об’єднання	Виробничо-господарські комплекси самостійних підприємств, що добровільно об'єдналися і багато в чому аналогічні концернам. Позавідомчі господарські об'єднання самостійних підприємств і організацій, що входять в систему одного з народно-господарських комплексів країни, мають економічну самостійність і юридичні права відповідно до встановленого положення про такі об'єднання. Вони утворюються на базі підприємств різних відомств, зайнятих виробництвом однорідної продукції, об'єднаних коопераційними або науково-технічними зв'язками, характеризуються демократичними формами управління

Джерело: складено автором за [25]

Міжнародна економічна інтеграція є вищою формою інтернаціоналізації господарського життя і передує наближенню та взаємному пристосуванню всіх складових сфер національних господарств. Торгова та виробнича зони – це великі території, всередині яких здійснюються різні процеси, наприклад, операції зі складування товарів і їх передпродажної підготовки чи виробництво конкретної промислової продукції. Економічні зони в різних країнах, де влада прагне надати прискорений розвиток того чи іншого регіону або галузі, мають назву вільних, спеціальних, особливих зон або зон зовнішньої торгівлі.

Отже, етапи, рівні, форми та види міжнародної економічної інтеграції сприяють створенню різноманітних структурних інтеграційних об’єднань. Так само в останні роки інтеграційні об'єднання набувають значення невід'ємних елементів зовнішньоекономічних відносин між різними частинами світу. Проте інтеграційні процеси проявляються по-різному. Це залежить від соціально-економічних умов, у яких розвиваються різні групи країн. Сьогодні дуже популярним і важливим є цей напрямок, коли значна кількість країн світу об’єднується в різні політичні, економічні та інші союзи з метою взаємної підтримки. Весь хід інтеграції веде до економічного зростання, в результаті якого окремі країни створюють сприятливі умови для торгівлі, руху робочої сили та капіталу. На кожному етапі усуваються економічні бар'єри між країнами-учасницями. Результат – єдиний ринковий простір.

1.2. Хронологічні особливості європейської інтеграції

Європейський Союз являє собою регіональну організацію економічної інтеграції 27 європейських країн, яка є потужним світовим політико-економічним угрупованням. Особливістю Європейського Союзу є те, що хоча країни-учасниці є суверенними та незалежними, вони об’єднують певну частину свого «суверенітету» та делегують свої повноваження щодо прийняття рішень спільним інституціям.

Останні, у свою чергу, були створені з метою прийняття демократичних рішень на європейському рівні з конкретних питань, що становлять спільний інтерес.

З моменту свого заснування колишній економічний союз перетворився на організацію, яка охоплює багато різних сфер: від політики, клімату, навколишнього середовища та охорони здоров'я до зовнішніх відносин і безпеки, правосуддя та міграції. Зміна назви Європейського економічного співтовариства (ЄЕС) на Європейський Союз (Маастрихтський договір, 01.11.1993 р.) відобразила розширення галузевої діяльності інтеграційного об'єднання, внаслідок набрання. Угода була створена для зміцнення політичної та економічної інтеграції Європи шляхом створення єдиної валюти (євро), якою зараз користуються понад 340 млн громадян ЄС у 19 країнах-членах. Затверджено єдину зовнішню політику, політику безпеки та спільну політику щодо громадянства, метою якої є розвиток співпраці у сфері імміграції, надання притулку для судових процесів [12].

Головним економічним двигуном ЄС є прозорий внутрішній ринок. Останній гарантує вільний, безперешкодний рух товарів, послуг, робочої сили. ЄС прагне розвивати цей величезний ресурс в інших сферах, таких як навколишнє середовище, енергетика, ринки капіталу, наука та технології, щоб європейці отримали від нього максимальну користь.

ЄС зосереджений на прозорості та демократичності своїх керівних інституцій, які приймають певні рішення максимально прозоро та відкрито для громадян. Прямо обраний Європейський парламент має більше повноважень, тоді як національні парламенти відіграють більшу роль, працюючи в тандемі з європейськими інституціями.

Принцип представницької демократії дозволяє громадянам бути одночасно представленими на рівні ЄС у Європейському парламенті та державах-членах у Раді Європи та Раді ЄС. Громадяни Європи беруть участь у демократичному житті ЄС, висловлюють свою думку щодо термінів його розвитку або пропонують вдосконалення існуючих законів. Європейська громадянська ініціатива дає громадянам можливість мати більше прав щодо політики ЄС, яка впливає на їх життя, подавати скарги та вимагати застосування європейського права.

Інтереси Ради ЄС базуються на інтересах країн-членів. Закон і справедливість підтримуються незалежною судовою системою. Країни-учасниці надють залишкову юрисдикцію щодо законодавства ЄС Європейському суду, рішення якого поважаються всіма суб'єктами.

Права людини захищені Хартією основоположних прав Європейського Союзу. Це право на свободу від дискримінації за статтю, расою чи етнічним походженням, релігією чи переконаннями, віком, право на захист персональних даних і право на доступ до правосуддя. Рівність означає рівні права всіх громадян перед законом. Принцип рівності між жінками та чоловіками є основою всієї європейської політики та основою європейської інтеграції.

Скасування прикордонного контролю в межах ЄС та запровадження Шенгенської зони для країн, зазначених у таблиці. 1.3, встановлює можливість вільного пересування громадян і відвідувачів на більшості континентів без необхідності отримання віз і паспортів, а також полегшує працевлаштування в іншій європейській країні. Усі громадяни ЄС мають право та свободу вибирати, у якій країні ЄС вони хочуть навчатися, працювати чи вийти на пенсію. Кожна держава-член повинна ставитися до громадян ЄС так само, як і до своїх власних громадян, коли йдеться про працевлаштування, соціальне забезпечення та оподаткування.

Таблиця 1.2 – Країни-члени ЄС, Єврозони, Шенгенської зони

Країни	**Європейський Союз**	**Шенгенська зона**	**Єврозона**
Австрія, Бельгія, Естонія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Греція, Італія, Латвія, Литва, Люксембург, Мальта, Нідерланди, Португалія, Словаччина, Словенія, Іспанія	Так	Так	Так
Чехія, Данія, Угорщина, Польща, Швеція	Так	Так	Ні
Ірландія	Так	Ні	Так
Болгарія, Хорватія, Румунія	Так	-	Ні
Кіпр	Так	-	Так
Ісландія, Ліхтенштейн, Норвегія, Швейцарія	Ні	Так	Ні
Велика Британія	Ні	Ні	Ні

Джерело: складено автором за [18]

Європейський Союз залишається інтеграційним об'єднанням, яка продовжуватиме стрімко розвиватися. Його політика вплинула на європейські країни та послужила моделлю для інших країн і регіонів, які прагнули краще координувати свої економічні, соціальні та політичні системи. ЄС є найбільшим у світі торговим блогом і найбільшим експортером промислових товарів і послуг. Це найбільший імпортний ринок для понад 100 країн світу. Будучи провідним донором гуманітарної допомоги, організація надає допомогу постраждалим від техногенних і природних катастроф. Дипломатичний сектор ЄС також відіграє важливу роль у просуванні міжнародної безпеки та процвітанні, стабільності, дотриманні основних свобод та демократії.

Хронологія, наведена у табл. 1.3 відображає становлення європейської інтеграції від кінця Другої світової війни, коли Європа перебувала у стані руйнування. Реалізація цієї ідеї почалася в 1949 році, коли десять країн заснували в Лондоні Раду Європи, першу загальноєвропейську Асамблею, що підтримує демократію та права людини.

Таблиця 1.3 – Історичні етапи європейської інтеграції [17]

№	Рік	Подія
1.	1951	Паризький договір підписаний Бельгією, Францією, Нідерландами, Італією та Люксембургом: Європейське співтовариство вугілля та сталі (ЄСВС) (6).
2.	1957	Римський договір: Європейське економічне співтовариство та Європейське атомне агентство (Євратом).
3.	1965	Договір про злиття: консолідація трьох співтовариств.
4.	1973	Приєднання Данії, Ірландії та Великої Британії (9).
5.	1981	Приєднання Греції (10).
6.	1986	Приєднання Португалії та Іспанії (12).
7.	1987	Єдиний європейський акт: завершення створення єдиного ринку.
8.	1992	Маастрихтський договір (Договір про Європейський Союз) встановлює три стовпи ЄС: Європейське співтовариство, правосуддя та внутрішні справи, політика безпеки.
9.	1995	Приєднання Австрії, Фінляндії та Швеції (15).
10.	1997	Амстердамський договір, що вносить зміни до Договору про Європейський Союз.
11.	2001	Ніццький договір про інституційну реформу.
12.	2004	Приєднання Чехії, Кіпру, Естонії, Угорщини, Латвії, Литви, Мальти, Польщі, Словаччини та Словенії (25).
13.	2007	Приєднання Болгарії та Румунії (27). Лісабонський договір як пом'якшений варіант Конституційного договору.
14.	2013	Приєднання Хорватії (28).
15.	2020	Brexit . Вихід Великої Британії зі складу ЄС (27).

Джерело: складено автором за [17]

Німеччина і Франція прагнули до економічного союзу, і в 1951 році в Парижі Франція, Італія, Німеччина, Бельгія, Люксембург і Нідерланди заснували Європейську асоціацію вугілля і сталі. Завдяки цьому досягненню шість країн вирішили поширити економічну угоду на інші сектори економіки, і в 1957 році було підписано Римську угоду, що призвело до створення Європейського економічного співтовариства. Того ж року Європейське співтовариство з атомної енергії заснувало Договір про Євратом. Початковою метою Договору було створення унікальної атомної енергетики в Європі. Таким чином, ці історичні події заклали в основу створення Європи.

Загальноєвропейський план був відкритий для інших країн для побудови миру та процвітання в Європі. У 1970-х роках до спільного проекту приєдналися Ірландія, Велика Британія та Данія. У 1980-х роках Європейське економічне співтовариство (ЄЕС) відкрило свої двері для нових південноєвропейських республік - Греції (1981), Іспанії та Португалії (1986).

Це розширення ЄС сприяло політичній стабільності та економічному розвитку середземноморського регіону Європи. Також була розроблена нова політика боротьби з регіональною нерівністю. Нарешті, в 1992 році на основі Маастрихтської угоди про запуск єдиного внутрішнього ринку був утворений Європейський Союз [18].

Наступний значний період розширення ЄС припав на 1990-ті та початок 2000-х років. У 1995 році до ЄС приєдналися такі країни, як Австрія, Фінляндія та Швеція, а потім у 2004 році країни Центральної та Східної Європи – Чехія, Естонія, Угорщина, Латвія, Литва, Польща, Словаччина та Словенія. У результаті глибоких соціально-економічних реформ Кіпр і Мальта стали державами-членами [10].

У 2001 році в рамках підписаного Ніццького договору були встановлені правила для тих країн, які висловили намір приєднатися до ЄС [29]. У 2007 році, після приєднання Болгарії та Румунії, Лісабонський договір був прийнятий усіма державами-членами та набув чинності 1 грудня 2009 року після національних процесів ратифікації в 27 державах-членах [9].

У 2013 році останньою країною, яка приєдналася до ЄС, була Хорватія, яка стала 28-м членом. Однак нещодавно ЄС повернувся до свого попереднього складу, нараховуючи до свого складу 27 країн, після процесу виходу Великої Британії з ЄС та Європейського співтовариства з атомної енергії. Рішення про Brexit Велика Британія прийняла після того, як у 2016 році в країні відбувся референдум щодо вступу Британії до ЄС [9].

Економічні та імміграційні питання, які хвилювали Велику Британію та її суспільство протягом багатьох років, стали основою для галасливого та безпрецедентного явища в Європі відмови від стратегічного та міцного союзу. Приєднання до східноєвропейського блоку восьми країн викликало хвилю еміграції, зокрема до Англії. У роки, що передували голосуванню за Brexit, іммігрантів приваблювала британська економіка, яка зростала вдвічі швидше, ніж економіка єврозони. Оскільки вільне пересування громадян є основним принципом законодавства ЄС, вихід з блоку є єдиним надійним способом для Великобританії зупинити потік людей.

В економічному контексті Британія мала глобальний вплив без блоку і могла домовитися про кращі торгові угоди самостійно, не будучи частиною інтеграції, що дало їй переваги після виходу з ЄС. Згідно з результатами, майже 52% опитаних громадян вирішили, що Велика Британія має бути поза Європейським Союзом, після чого британські політичні лідери розпочали процес виходу з ЄС, який офіційно відбудеться 31 січня 2020 року [10].

Протягом останнього десятиліття ЄС пережив хвилю різних криз, основними з яких були економічна та валютна криза, криза Brexit, міграційна криза та криза, спричинена глобальною пандемією Covid-19. Перелічені кризові явища та зростання євроскептицизму загалом змінили процес євроінтеграції. Проте через понад 60 років після перших кроків ЄС залишається унікальним світовим прикладом реальної інтеграції різних держав, до складу якої входять 450 мільйонів людей, які проживають у 27 країнах.

Ця динамічна співпраця передбачала поєднання наднаціональної структури ЄС і визнання подібних суперечностей між крайніми державами-членами:

економіки, сільського господарства, енергетики, монетарної політики, зовнішньої політики та оборони, а також науки, технологій та інновацій. Європейська солідарність у світову чайну еру вимагає від ЄС адаптації та підтримки цих зусиль для глобального прогресу.

Нині Європейський Союз стикається з численними викликами в контексті геополітичних подій: від впливу зміни клімату, поточної коронакризи, агресивної війни проти України до нових сценаріїв загроз, зокрема з боку Китаю, і загострення конкуренції великих держав, аж до виборчих успіхів євроскептичних і антиєвропейських партій. Південні країни-члени, зокрема, характеризуються економічною слабкістю, величезним державним боргом і наслідками коронакризи. Європейська політика сусідства стикається з новими викликами як на Сході, так і на Півдні. Довіра до європейських інституцій зростає, незважаючи на або, можливо, особливо в світлі нового геополітичного порядку. Водночас це супроводжується зростанням очікувань щодо ЄС, які не завжди мають реалістичне підґрунтя. Тим не менш, у світлі цих криз ЄС доводить свою здатність діяти та силу привабливості.

1.3. Характеристика Угоди про асоціацію Україна-ЄС

Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (УА) являє собою документ, який вносить зміни до Угоди про партнерство та співробітництво між Європейськими Співтовариствами та Україною та уможливлює перехід від партнерства та співробітництва до політичного зв’язку та економічної інтеграції.Угоду про асоціацію між Україною та ЄС часто називають «дорожньою картою внутрішніх реформ в Україні». Історія підписання Угоди про асоціацію Україна-ЄС почалась з березні 2007 р., коли між Україною та Європейським Союзом розпочались переговори щодо укладення нової Угоди про партнерство та співробітництво [1].

З початку переговорів, тобто протягом 2007-2012 років, відбувся 21 раунд переговорів щодо Угоди про асоціацію та 18 раундів переговорів щодо розділу Угоди про створення поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі [1].

На саміті Україна-ЄС, який відбувся 19 грудня 2011 року, було оголошено про завершення переговорів щодо Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Угода стала ширшою в порівнянні з аналогічними угодами, раніше укладеними ЄС з іншими країнами Центральної та Східної Європи.

Угода про асоціацію була парафована на рівні голів переговорних делегацій 30 березня 2012 року, а розділ Угоди про створення зони вільної торгівлі парафовано 19 липня 2012 року [1].

Рішення рекомендувати Раді ЄС підписати Угоду та дозволити її тимчасове застосування до ратифікації всіма державами-членами ЄС було прийнято Колегією Європейської Комісії 15 травня 2013 року [2].

Політичну частину Угоди було підписано 21 березня 2014 року під час позачергового саміту Україна-ЄС. Того дня, зокрема, преамбула, стаття 1, розділ I «Загальні принципи», II «Політичний діалог і реформи, політична асоціація, співробітництво та конвергенція у сфері зовнішньої політики та політики безпеки» та VII «Інституційні, загальні та остаточні , було підписано положення Угоди [1].

На цьому ж саміті українська сторона заявила, що зобов’язання України, які випливають із статті 8 Угоди про асоціацію щодо ратифікації Римського статуту Міжнародного кримінального суду 1998 року, будуть виконані після внесення відповідних змін до Конституції України.

Під час засідання Ради ЄС (27 червня 2014 р.) Президент України та керівництво ЄС разом з главами держав і урядів 28 країн ЄС підписали економічну частину Угоди (Розділ III «Правосуддя, свобода та безпека», IV «Торгівля та питання, пов’язані з торгівлею», V «Економічне та секторальне співробітництво» та VI «Фінансове співробітництво та положення про боротьбу з шахрайством», які разом з рештою тексту договір складають єдиний документ»), які разом з рештою тексту договір складають єдиний документ.

Згодом, 16 вересня 2014 р. Верховна Рада України та Європейський Парламент синхронно ратифікували Угоду про асоціацію між Україною та ЄС. При чому,

представники Української сторони передали до депозитарію ратифікаційні грамоти, завершивши таким чином, усі внутрішньодержавні процедури.

У повному обсязі Угода про асоціацію між Україною та ЄС набула чинності 1 вересня 2017 р., ставши найбільшим міжнародно-правовим документом та міжнародним договором та за всю історію України, продемонструвавши започаткування якісно новогь формату відносин на принципах політичної асоціації та економічної інтеграції [10].

Показово, що у червні 2022 р. Україна отримала статус кандидата на вступ до ЄС з низкою рекомендацій, які необхідно виконати для подальшого просування до членства. За прогнозами експертів, у червні 2023 р. Європейська комісія має надати оцінку прогресу України в контексті реалізації європейської реформи [15]. Наразі Україна вже виконала 72% всіх зобов'язань, передбачених Угодою, яка є важливим елементом інтеграції України до внутрішнього ринку Євросоюзу. Причому загальний прогрес виконання Угоди за період 2022 р. збільшився на 9% [1].

Найбільший прогрес досягнутий у таких сферах: інтелектуальна власність – 94%, управління державними фінансами – 90%, статистика та обмін інформацією – 96%, юстиція, свобода, безпека, права людини – 91%, гуманітарна політика – 91% (рис.1.1-рис.1.2.).

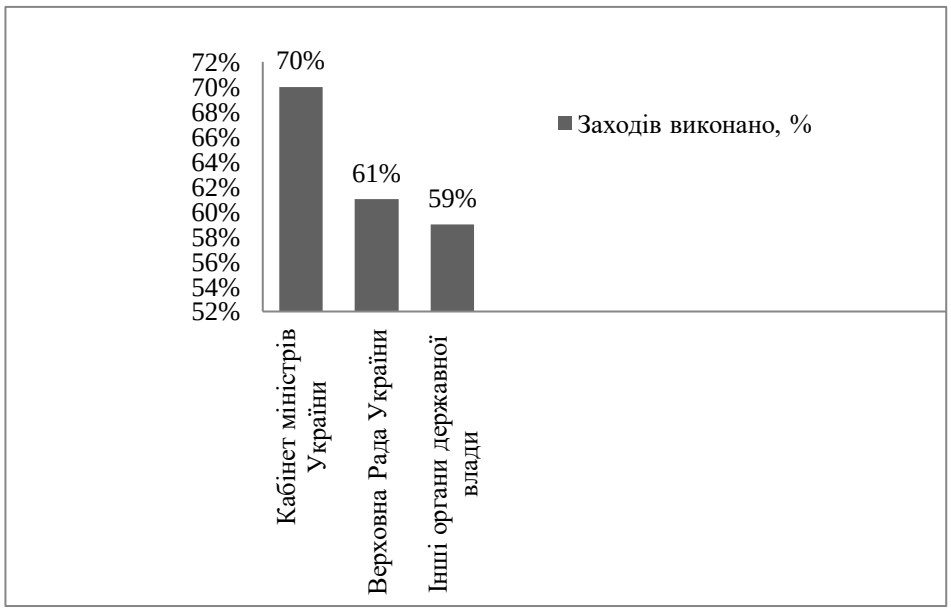

Рис. 1.1. Загальний прогрес виконання Україною умов Угоди про Асоціацію, 2022 р. [1]

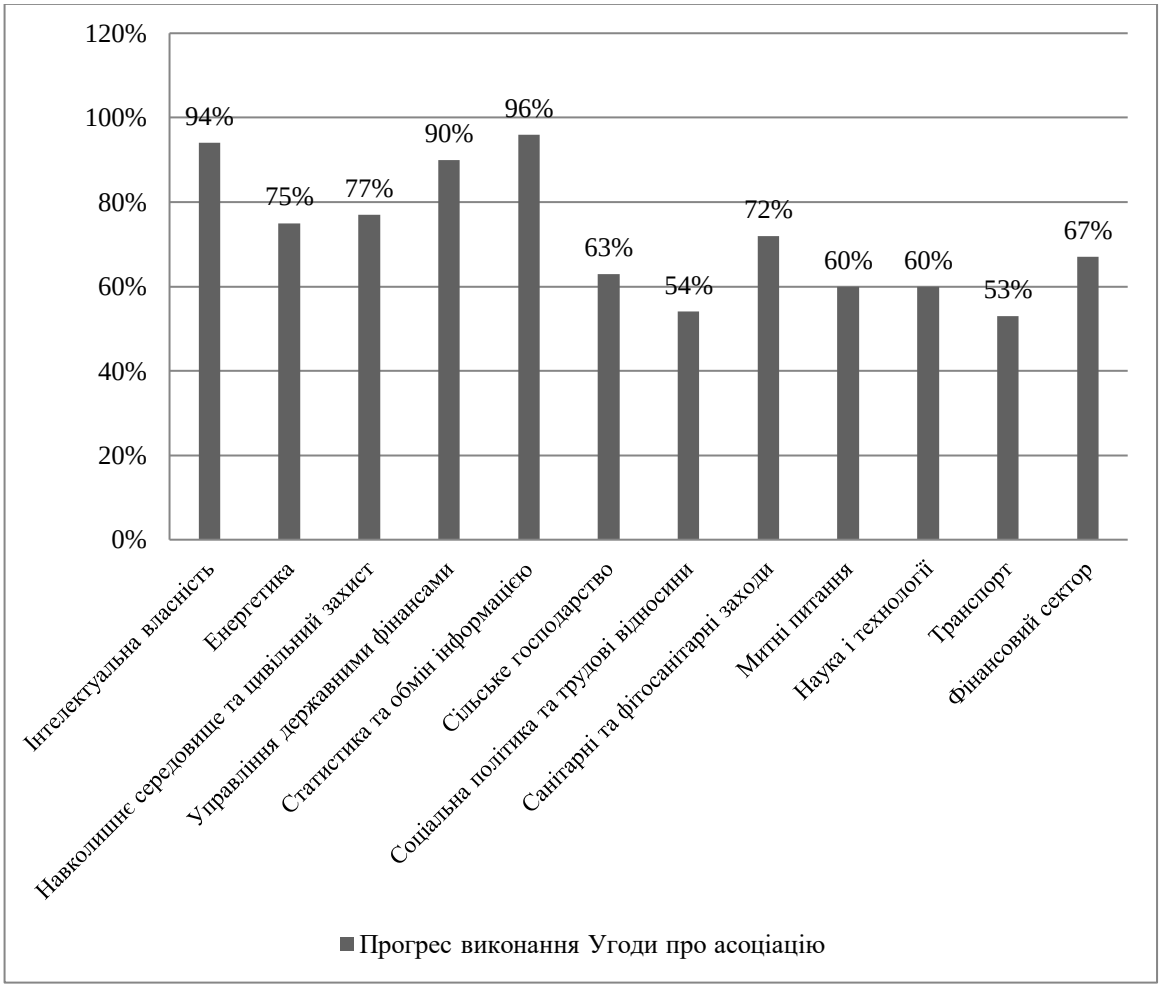

Рис. 1.2. Загальний прогрес виконання Україною умов Угоди про Асоціацію за сферами діяльності, 2022 р.[1]

Слід зазначити, що загальні принципи та політична частина Угоди пояснюють, що сторони зобов’язуються підтримувати міцні відносини, засновані на спільних цінностях, таких як: 1) демократичні свободи; 2) права людини; 3) верховенство права; 4) професійне управління та ін. У Документі наголошується на сприянні повазі до принципи суверенітету і територіальної цілісності, непорушності кордонів і незалежності. При цьому Україна несе відповідальність за реформування судової системи з метою запобігання корупції, підвищення прозорості та зміцнення верховенства права. У контексті безпеки наголошується на необхідності співпраці у боротьбі з організованою злочинністю та тероризмом, а також у боротьбі з розповсюдженням зброї [12].

Зовнішня політика підлягає поступовій гармонізації політики безпеки та оборони України з політикою ЄС на двосторонньому, регіональному та

багатосторонньому рівнях. Це, власне, і визначає мету політичної частини Угоди щодо сприяння вже налагодженій співпраці між підписантами та її поглиблення двома різними, але взаємопов’язаними шляхами: розширення сфер спільних дій та підвищення якості співпраці між сторонами.

Одним із головних зобов’язань України, що стосується юридичної частини, є зобов’язання наблизити національне законодавство до існуючого в ЄС, а також до майбутніх реформ, які можуть бути запроваджені в ЄС. Зближення відбувається поступово, оскільки АС встановлює різні терміни, протягом яких Україна має реформувати внутрішнє законодавство, спостерігати за прогресом у виконанні угоди та досягати поставлених цілей. Зміцнення сектору є важливим для реалізації повного потенціалу України, сприяння транскордонній торгівлі та переміщенню людей, покращенню співпраці та взаємодії в цьому напрямку [14].

Європейський Союз, як одне з масштабних інтеграційних об'єднань, є найбільшим торговим партнером України. Комерційна частина Угоди визначає створення спільного ринку через запровадження ПВЗВТ, що надає більше можливостей для українського бізнесу покращувати стандарти своєї продукції та підвищувати конкурентоспроможність на світовому ринку. У свою чергу, ЄС отримує переваги від конкурентоспроможного українського експорту [5]. Угода повністю лібералізує торгівлю товарами та послугами між Україною та ЄС, що усуває більшість перешкод для потоку інвестицій. ЄС вже повністю лібералізував більшість товарів, але Україна робитиме це протягом тривалого періоду.

Обидві сторони зобов’язуються боротися з митним шахрайством і порушеннями, спрямованими на мінімальні переваги преференційного торговельного режиму, наданого відповідно до ЗВТ. Недотримання вимог призведе до тимчасового призупинення торгів. Концепція спеціальних митних зборів і торговельних бар'єрів призведе до нового розвитку економічного зростання та можливостей для бізнесу як для України, так і для ЄС. Це відкриває альтернативні джерела доходу у вигляді непрямих податків.

Доступ до законодавства ЄС вимагає економічної та промислової співпраці, яка є частиною ширшої інтеграції України в економіку ЄС. Очікувана співпраця

досить масштабна, оскільки охоплює кілька напрямків: 1) макроекономічна та фінансова співпраця; 2) фіскальна політика та корпоративне управління; 3) охорона довкілля; 4) транспорт; 5) науково-технічне співробітництво; 6) промислово-підприємницька політика; 7) співробітництво у галізу енергетики (в т.ч. ядерної); 8) видобувна промисловість та ін. [6].

Економічна та галузева співпраця в рамках Угоди визначає потребу України у серйозному оновленні економіки, яка постраждала як під час світової фінансової кризи 2008 року, так і під час політичних потрясінь та військової агресії з 2022 р. Такі події спонукають Європейський Союз надати фінансову допомогу. Натомість фінансовий напрямок співпраці зобов'язує Україну прийняти європейську систему регулювання банківської діяльності, страхування та фондового ринку. Це є необхідною умовою для отримання українськими банками та фінансовими установами ліцензії на відкриття філій, дочірніх компаній або представництв у Європейському Союзі та навпаки.

Законодавство ЄС не є статичним, а постійно розвивається. Україна має йти на динамічне зближення, щоб встигати за основними реформами ЄС і відповідно до своїх можливостей. Остання частина Угоди встановлює низку інституційних положень щодо співпраці та координації щодо реалізації УА. Саміт Україна-ЄС дав можливість обговорити будь-які двосторонні чи міжнародні питання на президентському рівні.

Рада асоціації має широкі повноваження на міністерському рівні вносити зміни до багатьох деталей Угоди, не змінюючи при цьому зміни основного її тексту. Комітет асоціації разом із підкомітетами відповідає за постійне оновлення Угодаи у світлі змін законодавства ЄС.

Сформована таким чином структура Угоди про асоціацію демонструє підтримку «європейського вибору» України. Основний зміст УА стосується основ імплементації та збереження європейських цінностей демократії, прав людини, свободи та верховенства права, з одночасними вдосконаленням та модернізацією торгових практик, реформуванні економічної політики, підвищенні інвестиційної

привабливості, сприянням конкурентоспроможному українському експорту на європейські та міжнародні ринки.

Як зазначалося вище, у червні 2022 р. Україна отримала статус кандидата на вступ до ЄС з низкою вимог, виконання яких необхідне задля ефективного просування до членства. Такими вимогами стали наступні [9]:

1) завершення реформування добору суддів Конституційного суду;
2) продовження реалізації судової реформи (у т.ч. перевірка доброчесності членів Вищої Ради правосуддя (ВПР) та проведення добору кандидатів до Вищої кваліфікаційної комісії суддів (ВККС);
3) реалізація антикорупційних заходів (у т.ч. призначення голови Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП) та Національного антикорупційного бюро (НАБУ);
4) подальша реалізація заходів боротьби з відмиванням грошей;
5) удосконалення правоохоронної реформи;
6) боротьба з олігархічним впливом;
7) ухвалення нового законодавства про мас-медіа;
8) внесення змін до законодавства про національні меншини.

За експертними оцінками, у контексті виконання поставлених вимог станом на 2023 р. Українська сторона досягла певного прогресу. Зокрема:

1) Верховною Радою України ухвалено низку євроінтеграційних законів (у т.ч.«Про реформу процедури добору суддів Конституційного суду»);
2) у рамках реалізації антикорупційних заходів відбулось призначення керівника САП (проте конкурси на посаду керівників НАБУ та Агентства з розшуку та менеджменту активів ще тривають);
3) поступово реалізаується судова реформа;
4) у контексті реалізації заходів по боротьбі з відмиванням коштів та реформи правоохоронних органів, стала прозорою інформація про кінцевих бенефіціарних власників, що є рекомендацією Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням коштів (FATF) (незважаючи на вивезення з України капіталу (майже 11 млрд дол щороку);

5) у вересні 2021 р. був ухвалений «закон про олігархів» (антиолігархічний закон) і зараз все ще у стадії формування реєстр олігархів;
6) у рамках боротьби з олігархічним впливом формується реєстр олігархів;
7) у контексті ухвалення нового законодавства про мас-медіа парламент ухвалено відповідний Закон, який підвищив роль Нацради з питань телебачення і радіомовлення;
8) у контексті внесення змін до законодавства про національні меншини, то українським Парламентом було ухвалено Закон «Про національні спільноти України». При чому права національних меншин регулюються в освіті, представництві в органах влади, мовленні в ЗМІ тощо.

Незважаючи на певний прогрес у контексті просування Української сторони до членства в ЄС, за оцінками європейських експертів, переговори про вступ України до ЄС значно гальмуються відстутністю деполітизації процедури добору суддів Конституційного Суду. За вимогами Європейської комісії, Українська сторона має у повному обсязі врахувати рекомендації Венеціанської комісії до закону про Конституційний суд України, змінивши його [14]. Слід зазначити, що ухвалений Верховною Радою України закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення порядку відбору кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України на конкурсних засадах» передбачає призначення шістьох кандиадатур: 3 незалежних експерти від міжнародних партнерів; 3 – українських (без голосу яких жодне рішення ухвалити неможливо). За рекомендацією Венеціанської комісії призначення сьомого незалежного експерта дозволить значно нівелювати політичний вплив.

Оцінка прогресу України у зазначених реформах має бути здійснена у червні та вересні 2023 р. у двох форматах: 1) усний звіт щодо виконання Україною семи рекомендацій ЄС, які будуть представлені під час отримання статусу кандидата (червень 2023 р.); 2) звіт щодо політики розширення ЄС (вересень 2023 р.) [7].

РОЗДІЛ 2.
ОЦІНКА ОКРЕМИХ НАПРЯМКІВ СЕКТОРАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄС

2.1. Характеристика основних показників торговельно-економічного співробітництва України з ЄС

Європейський Союз є головним торговельним партнером України. Питома вага торгівлі товарами та послугами з ЄС, за результатами 2022 р., становила 53,6 від загального обсягу торгівлі України (у 2021 р. – 39,1%) [18]. Для порівняння, за офіційними статистичним даними Державного комітету статистики України, у 2021 р. експорт українських товарів та послуг до ЄС склав 26,8 млрд дол.; обсяг імпорту країн ЄС в Україну – 28,9 млрд дол. Абсолютні цифри товарного обороту з ЄС зростали з 2015 р. Експорт товарів до ЄС у 2022 р. збільшився на 4,2% у порівнянні з 2021 р., склавши 28 млрд дол США - понад 63% від усього товарного експорту України [2]. Такий результат, зокрема, пояснюється тим, що після повномасштабного вторгнення, коли авіасполучення зі світом припинилося, а морські порти були заблоковані, Європейський Союз став основним експортно-транзитним пунктом для України. Це уможливилось завдяки підтримці європейських партнерів та значним зусиллям у євроінтеграційному напрямку, які здійснив уряд України протягом попередніх років.

Показово, що Європейський Союз після початку військової агресії проти України запровадив режим найбільшого сприяння для торгівлі з Україною, у т.ч. скасування усіх тарифів на імпорт української продукції та усіх торговельних захисних заходів, що призвело, за оцінками експертів, до суттєвого зростання українського експорту до ЄС.

Загалом, у контексті загальних підсумків експорту товарів і послуг з України у 2022 р., то порівняно з 2021 р., експорт товарів скоротився на 35,1%, склавши

44,1 млрд дол США у 2022 р. [4]. При чому 16 областей продемонстрували негативну динаміку в експорті товарів; 9 областей додали найбільш позитивного внеску у динаміку експорту товарів – Одеська область +1,0 відсотковий пункт, Черкаська область - +0,6 відсоткових пункти [4]. Рисунок 2.1 демонструє динаміку скорочення експорту товарів у 2022 р.

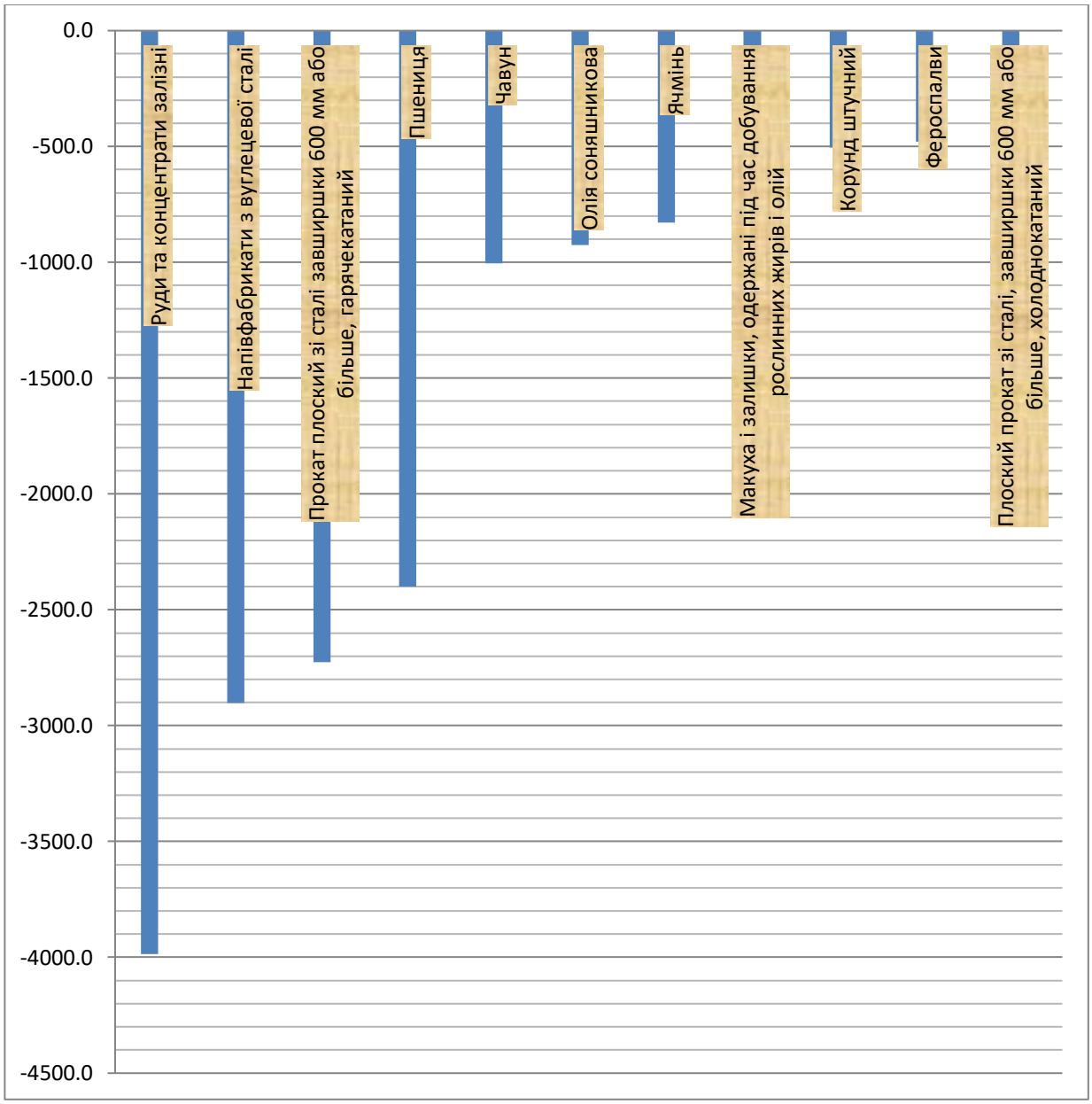

Рис.2.1. Товари, експорт яких найбільше скоротився у 2022 р. [4]

Порівняно з 2021 р. експорт послуг скоротився на 28,2 %, склавши 9,2 млрд дол США у 2022 р. На рис.2.2. відображено структуру експорту послуг України у 2022 р. [4].

При чому, у 2022 р. 6 регіонів України додали позитивного внеску у розвиток експорту послуг, найбільший з яких був у Чернівецький області - +0,2 відсоткових пункти [4].

Відомо, що ЄС та Україна співпрацюють у рамках Поглибленої та всеосяжної угоди про зону вільної торгівлі, яка набула чинності з 1 січня 2016 р. Угода передбачає, що обидві сторони відкривають свої ринки для товарів і послуг на основі правил «комерційно передбачуваних і практичних» [17]. Дана Угода спрямована на активізацію торгівлі товарами та послугами між Україною та ЄС, поступове зниження тарифів та гармонізацію українського законодавства відповідно до норм ЄС у певних галузях промисловості та сільськогосподарськму секторі.

З метою ефективної інтеграції з ринком ЄС, Україна гармонізує більшість норм і правил, які застосовуються до різних секторів торгівлі, шляхом поступового впровадження ПВЗВТ. Україна також пов’язує своє законодавство з ЄС у сферах державних закупівель, регулювання продукції, конкуренції, реалізації заходів з безпеки харчових продуктів, захисту прав інтелектуальної власності тощо.

Переважну частину українського експорту до ЄС складають сировинні товари. Натомість з європейських країн Україна імпортує обладнання, машини та інші товари з високим ступенем обробки [11].

Слід зазначити, що в окремих випадках секторального співробітництва Україна-ЄС, відносини між сторонами вже вийшли за рамки угод в контексті поглибленої і всеосяжної зони вільної торгівлі (ПВЗВТ). Так, відбулось запровадження «коридорів солідарності» на кордонах між ЄС та Україною, що дозволило Україні експортувати понад 33 млн тонн продукції, імпортувати – понад 11 млн тонн необідних товарів [18]. До того ж нині відбувається перегляд пріоритетних дій за планом на 2023-2024 рр. з метою прискорення повної імплементації ПВЗВТ. Відомо, що 27 квітня 2023 р. Європейська комісія рекомендувала скасувати усі торговельні обменеження для вітчизняних товаровиробників: квоти, мита, антидемпінгові заходи відносно української

металургії [19]. Адже європейський ринок є чи не єдиним ринком збуту, який залишився у вітчизняних виробників, тому скасування мит та обмежень, за експертними оцінками, вважається економічно доцільним.

У травні 2023 р. на період до 5 червня 2023 р. Європейська комісія запровадила ряд виняткових та тимчасових запобіжних заходів щодо імпорту обмежених обсягів товарів з України (пшениця, кукурудза, ріпак та соняшник), застосувавши механізм захисту внутрішнього ринку в рамках Регламенту про автономні торговельні заходи [16]. За експертними оцінками, такі заходи є необхідними з огляду на виняткові обставини через наявність серйозних факторів стримування в логістичних ланцюгах 5 держав-членів ЄС (Болгарія, Угорщина, Польща, Румунія, Словаччина), та спрямовані на усунення «вузьких місць» у логістиці постачання зазначених найменувань сільськогосподарської продукції.

Протягом травня-червня 2023 р. українські пшениця, кукурудза, ріпак та соняшник можуть перебувати у вільному обігу в усіх державах-членах Європейського Союзу, крім 5 прифронтових держав-членів (Болгарія, Угорщина, Польща, Румунія, Словаччина). Зазначені сільськогосподарські товари можуть надалі перебувати в обігу або постачатися транзитом через територію зазначених прифронтових держав-членів ЄС завдяки спільній процедурі митного транзиту (або відпралвятися до країн чи територій за межами ЄС) [10].

Водночас, Болгарія, Угорщина, Польща, Румунія, Словаччина взяли на себе зобов`язання скасувати односторонні заходи щодо пшениці, кукурудзи, ріпаку, соняшнику та будь-яких інших товарів, які надходять з України.

Важливо, на наш погляд, підкреслити, що реагуючи на проблеми, з якими стикнулися фермери із сусідніх з Україною держав-членів Європейського Союзу, зазначені вище заходи підтверджують рішучу відданість ЄС підтримці України та збереженню її можливостей щодо експорту зернових. Такі заходи, безперечно, впроваджуються в рамках загального Пакету підтримки, запропонованого Європейською Комісією, та у перспективі, за оцінками експертів, мають бути доповнені фінансвовою підтримкою сільськогосподарських товаровиробників у Болгарії, Угорщині, Польщі, Румунії та Словаччині.

ЄС продовжує співпрацювати з Україною, надаючи допомогу та доступні поради, зокрема, щоб допомогти малому бізнесу розвиватися та скористатися можливостями, які надає Угода про вільну торгівлюо щодо поступового приведення у відповідність із правилами ЄС. Таким чином, ЄС приділяє особливу увагу підтримці приватного сектору – насамперед малого бізнесу – щоб він міг скористатися перевагами цієї угоди та створити економічне зростання та робочі місця для громадян України. Дійсно, FTAA впливає не лише на експортерів до ЄС, а й на інші сфери: вітчизняне бізнес-середовище також буде поступово гармонізовано з правилами ЄС. На думку експертів, такі зміни в середньостроковій та довгостроковій перспективі є вигідними для України, але в короткостроковій перспективі вони є важкими для МСП, які потребують набуття додаткових навичок та додаткових фінансових ресурсів для адаптації [9].

Важливою ознакою стратегічного партнерства України та ЄС є й те, що малі та середні вітчизняні підприємства можуть отримати підтримку від флагманської ініціативи ЄС. Ця ініціатива дозволяє малим і середнім підприємствам в Україні, Грузії та Молдові отримати доступ до грантів на суму близько 200 млн дол. Така фінансова ініціатива доповнює нові можливості торгівлі з ЄС, створені завдяки ЗВТ.

Слід зазначити, що у рамках дії ПВЗВТ український експорт до ЄС протягом останніх 5 років став більш диверсифікованим, з одночасним зменшенням концентрації експорту до ЄС. Так, експорт усіх широких товарних груп з України до ЄС-27 продемонстрував зростання (2021) порівняно з докризовим періодом 2013 р. При цьому темпи зростання різних секторів значно відрізнялися: 1) товари металургійної промисловості (+1,95 млрд дол США, +44% 2021 vs 2013); 2) жири та олії тваринного або рослинного походження (зокрема, соняшникова олія) (+1,92 млрд дол США, +434%); 3) машини, механізми, електротехнічне та оптичне обладнання (найбільше зростання, електрокабельна продукція, електропобутова техніка тощо) (+1,31 млрд дол США, +68%); 4) продукти рослинного і тваринного походження (зокрема, зернові, мед, м’ясо птиці, яйця, молочні продукти, фрукти та горіхи) (+1,11 млрд дол США, +36%); 5)

мінеральні продукти (зокрема, залізна руда) (+1,03 млрд дол США, +36%); 6) товари деревообробної і паперової промисловості (+0,95 млрд дол США, +141%); 7) різні промислові вироби і твори мистецтва (зокрема, меблі, іграшки) (+0,84 млрд дол США, +428%); 8) готові харчові продукти (зокрема, готові продукти з зерна, цукор та кондитерські вироби з нього, вироби з какао) (+0,34 млрд дол США, +47%); 9) пластмаси, гума та вироби з них (+0,33 млрд дол США, +356%); 10) вироби з каменю, кераміки, скла (зокрема, скляна тара, керамічні вироби) (+0,27 млрд дол США, +436%); 11) продукція хімічної і пов'язаних галузей (органічні хімічні сполуки, добрива) (+0,26 млрд дол США, +38%); 12) товари легкої промисловості (найбільше зростання - вата, інші готові текстильні вироби) (+0,17 млрд дол США, +22%); 13) засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби (найбільше зростання - судна) (+0,07 млрд дол США, +37%) [1].

У результаті, в експорті України до ЄС-27 зросла частка таких товарних груп (2021 рік vs 2013 рік):

1) жири та олії тваринного або рослинного походження – з 2,7% у 2013 р. до 8,8% у 2021 р.;
2) товари деревообробної і паперової промисловості – з 4,2% у 2013 р. до 6,1% у 2021 р.;
3) пластмаси, гума та вироби з них – з 0,6% у 2013 р. до 1,6% у 2021 р.;
4) різні промислові вироби і твори мистецтва – з 1,2% у 2013 р. до 3,9%. У 2021 р.;
5) вироби з каменю, кераміки, скла – з 0,4% у 2013 до 1,2%.у 2021 р.
6) машини, механізми, електротехнічне та оптичне обладнання – з 11,9% е 2013 р. до 12,1% у 2021 р. [1].

При цьому в експорті України до ЄС-27 знизилася роль таких товарних груп (2021 р. vs 2013 р.): 1) товари металургійної промисловості – з 27,2% у 2013 р. до 23,7% у 2021 р.; 2) мінеральні продукти – з 17,7% у 2013 р. до 14,5%. У 2021 р.; 3) продукти рослинного і тваринного походження – з 19,2% у 2013 р. до 15,8% у 2021 р.; 4) продукція хімічної і пов'язаних галузей – з 4,2% у 2013 р. до 3,5% у 2021 р.; 5) твари легкої промисловості – з 5% у 2013 р. до 3,7% у 2021 р. [1].

Досліджуючи фактичну динаміку торгівлі України з ЄС та прогресивне пришвидшення співробітництва з країнами-учасницями Європейського Союзу протягом останніх років (рис. 2.2., табл 2.1.), на нашу думку, можна зробити висновок, що для України є набагато вигідними торгівельні тенденції у двосторонньому форматі після вступу в силу Угоди про асоціацію і ПВЗВТ.

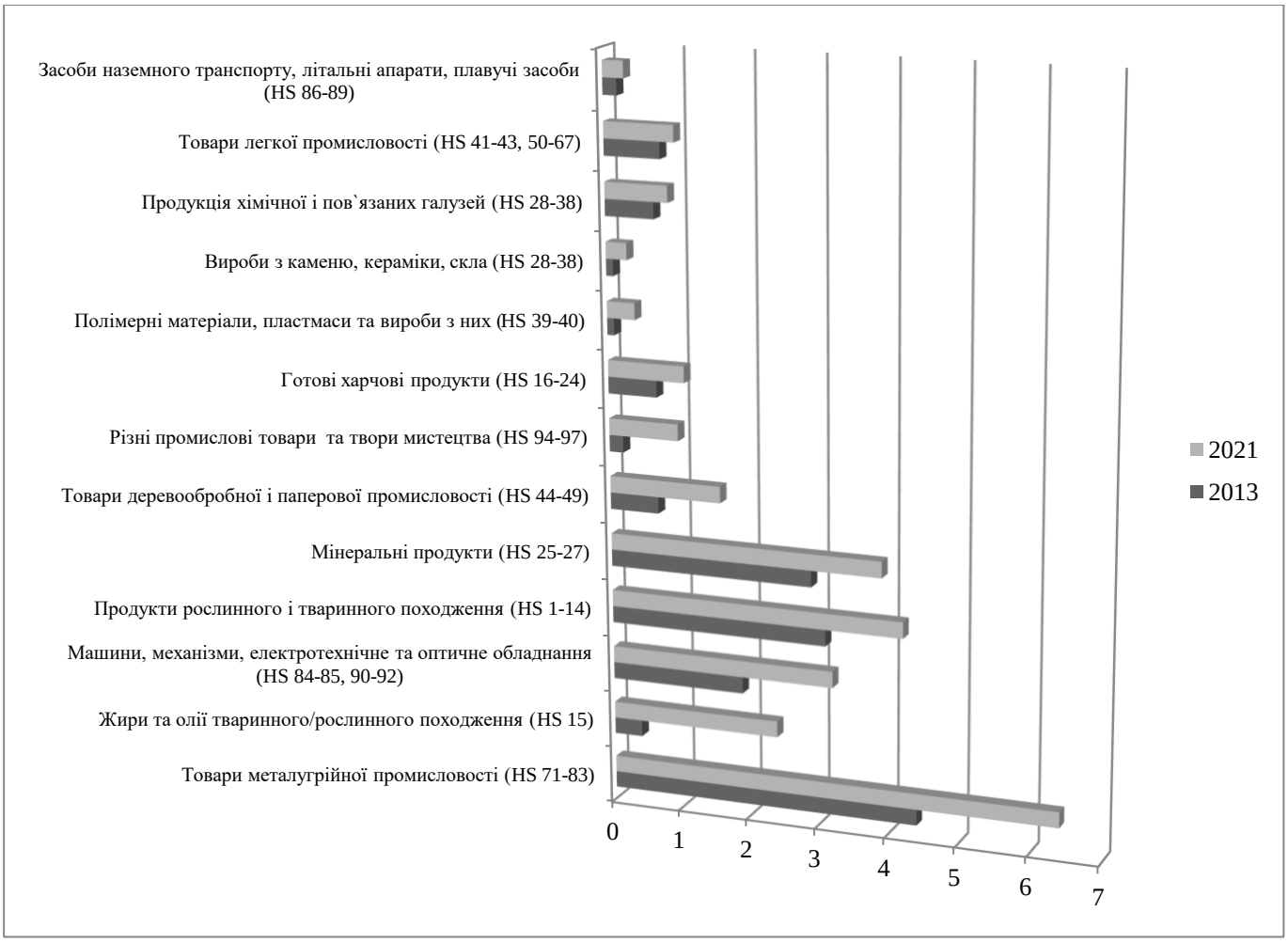

Рис.2.2. Динаміка експорту товарів з України до ЄС (2013, 2021), млрд дол США [3]

Проте, що незважаючи на певні досягнення у рамках торговельно-економічного співробітництва України з ЄС у 2022 р, загалом експорт сільськогосподарської продукції України скоротився на $4,3, або на 15,5% [3]. Таке велике зниження обсягів експорту спричинено блокадою портів та руйнуванням виробничої інфраструктури внаслідок ракетних обстрілів, неможливістю зібрати врожай через окупацію південних областей України,

видобутку корисних копалин та сільського господарства. або знищення посівів, а також фактичне викрадення частини готової продукції або вже зібраного врожаю.

Таблиця 2.1 - Стан торговельних відносин між Україною та Європейським Союзом, 2022 р.[1; 8;15]

Експорт (млрд. дол. США)		**Імпорт (млрд. дол. США)**		**Сальдо (млрд. дол. США)**		**Зовнішньо-торговельний оборот (мдрд. дол. США).**	
2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022
ТОВАРИ ТА ПОСЛУГИ							
30,3 (+45,5%)	30,6 (+1,1%)	32,3 (+26,4%)	28,7 (-11,1%)	-2,0	1,8	62,5 (+35,0%)	59,3 (-5,2%)
ТОВАРИ							
26,8 (+49,4%)	27,9 (+4,1%)	29,0 (+25,2%)	27,0 (-6,7%)	-2,2	0,9	55,7 (+35,8%)	54,9 (-1,5%)
ПОСЛУГИ							
4,4 (+15,6%)	3,4 (-22,3%)	3,3 (+38,5%)	1,7 (-48,5%)	1,1	1,7	7,7 (+24,4%)	5,1 (-33,5%)

Варто зазначити, що з початку 2022 р. Україна продемонструвала різний ступінь прогресу в наближенні законодавства та реформуванні різних сфер ЗВТ. Згідно з урядовим моніторингом виконання Угоди про асоціацію «Пульс Угоди», найбільшого прогресу досягнуто в таких сферах, як технічне регулювання (ТРТ) – 86% усіх завдань; державні закупівлі – 86%; санітарні та фітосанітарні заходи – 64%; митна справа – 52%; фінансові послуги – 62%; транспорт і поштові послуги – 47% [2].

Прогрес України щодо регуляторної конвергенції в різних сферах ЗВТ відзначено також у Спільній заяві сторін за підсумками 23-го Саміту Україна-ЄС, а також у внутрішній комплексній оцінці України щодо досягнення цілі Угоди про асоціацію (відповідно до статті 481 Угоди про асоціацію), яка була надана європейській стороні під час саміту [1].

Уряд України активно працює над стимулюванням запуску інструментів страхування військових ризиків, зокрема, через MIGA, Експортно-кредитні агенції в інших країнах тощо. Також розширено застосування інструментів ЕКА України щодо експортного та передекспортного страхування (кредитів банків за

програмою «5–7–9»), запущено такі інструменти, як Nazovni для підтримки експортерів тощо.

Деякі країни ЄС стурбовані збільшенням аграрного експорту з України та можливим продовженням митної лібералізації до закінчення воєнного стану. Але наявні економічні факти свідчать про неминуче скорочення як виробничого, так і експортного потенціалу агросектору у 2023 р. (за результатами 2022 р. обсяг виробництва сільськогосподарської продукції скоротився на 30%, а посівні площі озимих під урожай у 2023 р. сягають лише 70% від показників 2022 р; вкрай складна ситуація спостерігається з посівами ярих культур) тому, на думку експертів, без допомога європейських партнерів вітчизняній економіці є вкрай необхідною. Відповідно до прогнозних оцінок, за обсягами виробництва зерна у 2023 р. Україна може бути відкинута як мінімум на 10 років назад до рівня 43–45 млн тонн. Так, за оцінками Національного банку України, у 2023 р. врожай зернових очікується близько 46 млн тонн, що на 15% менше, ніж у 2022 р. [2].

Очевидно, у такій складній ситуації українські експортери, вочевидь, потребуватимуть підтримки й після 2024 р., коли спливе термін наданих ЄС преференцій. Тому, на думку експертів, для українських виробників дуже важливим є продовження митної лібералізації, як мінімум, до закінчення дії воєнного стану і як максимум – до приєднання України до ЄС.

2.2. Співробітництво України та ЄС в контексті макрофінансової стабілізації

16 січня 2023 р. між Україною та Європейським Союзом було підписано Меморандум про взаєморозуміння з ЄС в рамках нової масштабної макрофінансової допомоги ЄС, який містить узгоджені сторонами умови щодо щодо отримання Україною масштабної макрофінансової допомоги (МФД) у обсягом 18 млрд євро з десятирічним пільговим періодом [6]. Виконання

Українською стороною умов зазначеного документа, на думку експертів, має сприяти прогнозованому отриманню коштів у рамках макрофінансової допомоги протягом 2023 р. (перший транш у розмірі 3 млрд євро у рамках зазначеної Програми Україна отримала 17 січня 2023 р.; у березні 2023 р. в рамках широкомасштабної Програми макрофінансової допомоги від ЄС Україна отримала 1,5 млрд євро) [6].

Слід зазначити, що макрофінансова допомога Україні зі сторони Європейського Союзу у поточному 2023 р. пов'язана із виконанням 20 обов`язкових пунктів з 4 основних блоків [12]:

I. Верховенство права;

II. Енергетика;

III. Структурні реформи та ефективне управління;

IV. Макрофінансова стабільність.

Розлянемо детальніше кожен з наведених блоків.

I. Верховенство права – розділ містить найбільше пунктів (7), в яких йдеться, зокрема, про:

- равершення відбору та призначення нового очільника Національного антикорупційного бюро України;

- відновлення Вищої ради правосуддя та Вищої кваліфікаційної комісії суддів України в рамках поточної роботи Етичної ради та Конкурсної комісії;

- розроблення та ухвалення всеосяжного стратегічного плану реформування правоохоронного сектору як складової безпекового середовища України;

- удосконалення відбору суддів (упорядкування етапів відбору та зміни їх послідовностіперегляд тривалості обов`язкового періоду підготовки суддів; затвердження та оприлюднення оновленою ВККС положення про відбір суддів; реалізація процедури відбору суддів на основі вдосконаленої бази);

- удосконалення нормативно-правової бази у сфері протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму шляхом розробки відповідного вторинного законодавства та досягнення прогресу в розвитку інституційної спроможності щодо бенефіціарної власності;

- імплементація відповідного законодавства, спрямованого на криміналізацію великомасштабної контрабанди всіх товарів;

- поступове посилення потенціалу Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП) завдяки запровадження оцінки ефективності, покращення відбору її керівництва та інших заходів, спрямованих на забезпечення її відповідальності та незалежності та ін. [12].

II. Енергетика – розділ складається з 4-х пунктів, у яких йдеться, зокрема, про:

- зміцнення правової та адміністративної базу у напрямку забезпечення використання високих стандартів енергоефективності, спрямованих на застосування найкращої міжнародної практики щодо енергоефективності та циркулярної економіки, для новозбудованих та реконструйованих будівель;
- поліпшення роботи газової системи шляхом обрання наглядової ради НАК "Нафтогаз" та реалізації заходів, необхідних для сертифікації оператора газосховища відповідно до Регламенту (ЄС) № 715/2009; у т.ч. запуск корпоративної реструктуризації оператора газотранспортної системи в контексті узгодженої цільової моделі;
- підготовка Плану заходів щодо відновлення вітчизняної енергетичної інфраструктури в рамках виконання цілей «зеленого переходу»;
- забезпечення прогресу реалізації дорожньої карти інтеграції ринку електроенергії [6].

III. Структурні реформи та ефективне управління – розділ містить 5 пунктів щодо: 1) просування реформи митного адміністрування з поступовим удосконаленням протягом року IT-систем; 2) управління персоналом та антикорупційних заходів; 3) удосконалення процесу відбору незалежних членів наглядових рад і правлінь найбільших держпідприємств та приведення законодавства у відповідність до вимог закону "Про адміністративну процедуру", ухваленого у лютому минулого року та набраного чинності у грудні цього року. У розділі також наголошується на необхідності приведення системи держзакупівель

у відповідність із законодавством ЄС та збереження центральної ролі у закупівлях для охорони здоров'я ДП "Медичні закупівлі України" [6].

IV.Макрофінансова стабільність – у розділі представлено 4 пункти, перші 2 з яких містять інформацію про поетапне скасування тимчасових надзвичайних податкових заходів у І півріччі та реалізації заходів підтримки стабільності банківської системи. Два інші пункти (терміном виконання у ІІІ кварталі 2023 р.) стосуються вдосконалення процедури банкрутства з одночасною можливістю списання боргів фізичних осіб, та зміцнення страхового ринку з перевіркою Національним банком України структур власності страховиків та їхньої відповідності пруденційним вимогам [6].

Показово, що Меморандум про взаєморозуміння також передбачає обґрунтування потреб у коштах Європейського Союзу з одночасною звітністю про їх використання та моніторингом макроекономічної та фіскальної ситуації та структурних політик [6].

Відповідно до офіційних статистичних даних Міністерства фінансів України, щомісячна потреба у фінансуванні дефіциту державного бюджету у 2022 р., становила близько 5 млрд дол США, однак лише у грудні у повному обсязі ця сума була повністю залучена із зовнішніх джерел, у той час як у попередні місяці брак коштів довелося компенсувати Національному банку України у вигляді купівлі ОВДП на загальну суму 400 млрд грн за рік [19]. За прогнозними оцінками, у 2023 р. урядом України заплановано зниження дефіциту державного бюджету до 3-4 млрд дол США на місяць (зашальним обсягом 38 млрд дол за рік) уряд планує т знизити дефіцит держбюджету до $3-4 млрд на місяць (сумарно $38 млрд за рік), враховуючи фінансову підтримку США, МВФ та ЄС, у т.ч. залучення 17 млрд дол США на екстрене відновлення економіки України [3]. За даними Міністерства фінансів України, загальна сума макрофінансової допомоги ЄС, отриманої з початку війни, сягнула 7,96 млрд євро, крім того 626 млн дол США було виділено у вигляді грантів [11]. Загалом, з початку повномасштабного вторгнення Україна отримала від ЄС 10,2 млрд євро макрофінансової допомоги [8].

Очевидно, що співпраця України та ЄС в рамках широкомасштабної Програми макрофінансової допомоги Україна уможливила виплату українським громадянам заробітної плати, пенсії, підтримку функціонування основних громадських закладів (лікарень, шкіл та житла для внутрішньопереміщенних осіб). Крім цього, за експертними оцінками, допомога ЄС має сприяти у відновленні інфраструктури та підтримці макроекономічної стабільності вітчизняної економіки [9].

Слід зазначити, що протягом періоду, відведеного на реалізацію Програми макрофінансової допомоги від Європейського Союзу, будуть оприлюднені наступні показники, надані органами держаної влади України:

1) ВВП / національний дохід (щоквартально);
2) рівень зайнятості/безробіття;
3) показники та складники доходів/видатків сектору загальнодержавного управління та сектору центральних органів державного управління, у т.ч. державна заборгованість по виплатам (щоквартально);
4) фіскальний баланс сектору центральних органів державного управління та (щоквартально) та сектору загальнодержавного управління (щорічно);
5) загальний обсяг та платежі по зовнішньому та внутрішньому державному боргу (щоквартально);
6) планові щоквартальні платежі по внутрішньому та зовнішньому боргу у протягом 2022 – 2024 рр. (щоквартально);
7) споживчі ціни та зміни цін виробників (щомісячно);
8) процентні ставки щодо показників (benchmark) урядових облігацій з різними термінами погашення (щомісячно) [6].

Враховуючи обсяг, кількість, інтенсивність та динаміку фінансової допомоги, що надається Європейським Союзом, його організаціями та країнами за допомогою різних типів інструментів розподілу, Україна, як країна-реципієнт цих позик, гарантує, що отримає всі заходи для лібералізація та захист руху капіталу, що має відповідати рівню законодавства ЄС.

Такий процес лібералізації є однією з умов створення спільного ринку фінансових послуг. Відповідно до Угоди про асоціацію, дозволені всі види платежів і переказів у конвертованій валюті між ЄС та Україною, з одночасним здійсненням поступової дереєстрації та лібералізації валютного ринку, унаслідок чого забезпечується вільний рух капіталу, пов'язаний з наданням кредитів і портфеля інвестиції.

.Аналіз наданої та запропонованої фінансової підтримки має чітко виражений характер макроекономічної стабілізації, містить високий рівень економічної ефективності, відображає стратегічну важливість країни для ЄС і, отже, кінцевий вплив застосування наданої підтримки. на Україну. вона може бути значно вищою порівняно з її вартістю. Європейський Союз, виступаючи в якості донора фінансової допомоги, шукатиме широкого консенсусу з Україною для забезпечення дотримання та сприяння безперебійному виконанню узгоджених умов.

Важливою складовою співробітництва України та ЄС в контексті макрофінансової стабілізації є опублікована Європейською Комісією у травні 2021 р. пропозиція щодо подальшого довгострокового бюджету ЄС «Багаторічна програма фінансового розвитку» на період 2021-2027 рр. [6], відповідно до якої, попри певні скорочення, передбачається збільшення фінансування досліджень та інновацій. Запланований бюджет нової дослідницько-інноваційної програми «Горизонт Європа» становить 97,9 млрд євро (у порівняні з 77 млрд євро протягом 2014-2020 рр.) [15]. Показово, що в рамках реалізації проєкту у сфері науково-дослідної діяльності з країнами Східного партнерства (Азербайджаном, Вірменією, Грузією, Молдовою та Україною) заплановано організацію навчання в кожній країні з метою допомоги дослідникам та інноваторам державного та приватного секторів у підготовці проєктних пропозицій.

2.3. Сучасна міграційна політика України в контексті посилення транскордонного співробітництва із країнами ЄС

Відповідно до офіційних даних агенства ООН у справах біженців у 2022 р., понад 4,83 млн біженців з України були зареєстровані за статусом «пошукачі тимчасового притулку» (Додаток Г) [21]. При чому переважна частина заяв припала на такі країни, як Польща (у липні 2022 р. офіційно зареєстровано 1 221 596 українців), Німеччина (близько 900 тис.українців), Чехія (близько 391 тис. українців), Туреччина та Італія (приблизно по 150 тис. українців), Молдова, Румунія, Словачинна (по 80 тис. біженців) [25]. За експертними оцінками, очевидно, зростання кількості біженців з України може зростати в залежності в інтенстивності розвитку воєнних дій [11]. Загалом 24 лютого 2022 р. в ООН зареєстрували 9 136 006 перетинів кордону з України.

Війна в Україні докорінно змінила життя переважної більшості українців. За статистичними даними, 61% українців залишилися на своєму постійному місці проживання, решта громадян була вимушена переїхати до найбільш безпечних місць: з них 82% мігрували в межах області,18% - переїхали закордон [11].
Причому близько 10% зовнішніх мігрантів (переважно вихідці з західних областей України у віці 25-34 роки) вважають, що поїхали назавжди [12].

На основі даних про перетин кордону, опублікованих на сайті Агентства ООН у справах біженців (УВКБ ООН), кількість українців, які перебувають за кордоном, постійно зростає. Так, станом на 16 серпня 2022 р. різниця в перетинах кордону становила 4,16 млн; на 24 січня 2023 р. - вона зросла до 5,2 млн (рис. 2.3.) [17]. Загалом у період з травня по листопад 2022 р. УВКБ ООН провела 43 571 опитування українських громадян, які виїхали до країн ЄС: 23% респондентів зазначають, що хоча б раз відвідували Україну після початку повномасштабного вторгнення, 16% українців на момент виїзду з України вже мали статус внутрішньо переміщеної особи (ВПО), 38% - прибули до Європи у березні 2022 р. [9].

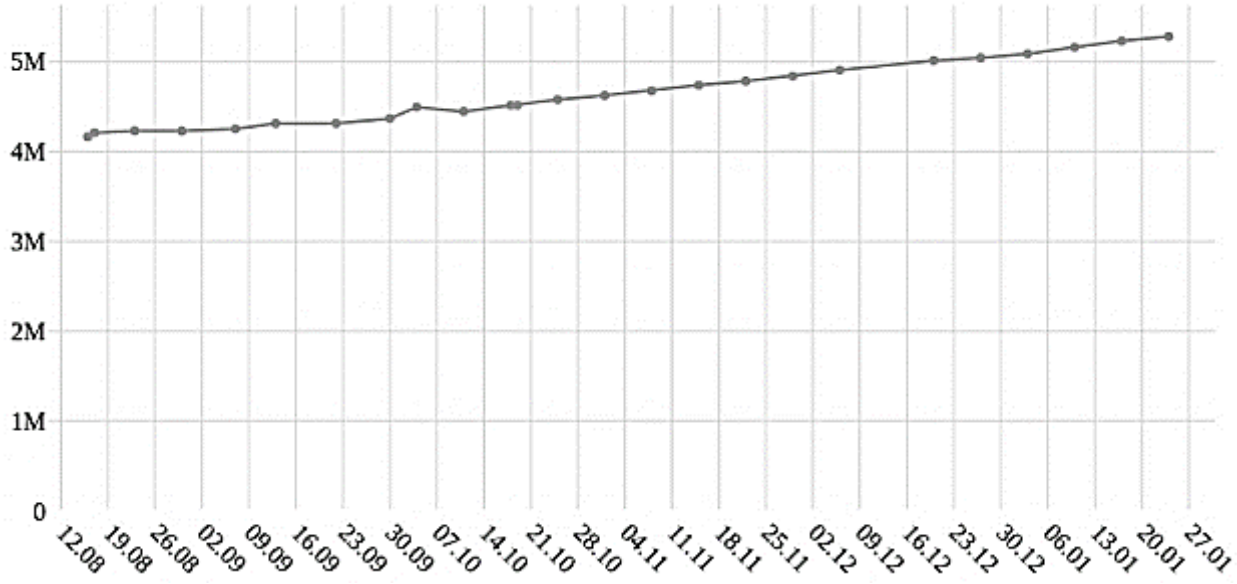

Рис. 2.3. Різниця між перетинами кордону на виїзд з України та в`їзд, 2022 р. [17]

Характерною особливістю вимушеної еміграції українських громадян є значна частка серед них осіб неповнолітнього віку (28-44% за розрахунками ООН). Такі обставини, вочевидь, створюють додатковий тиск на бюджети держав-членів ЄС, через здійснення додаткових видатків на освіту українців, у т.ч. на їхню адаптацію [14]. До прикладу, за оцінками Національного банку України (НБУ), у Польщі видатки на освіту для майже 560 тис зареєстрованих там українських дітей складають 2,2 млрд євро; витрати на медичне забезпечення відповідної категорії українських громадян оцінюються 1,5 млрд євро [11]. За економічними розрахунками відповідних фахівців, країни-члени Європейського Союзу витрачають від 9 до 25 тис євро у рік на кожного українського емігранта [10]. За умов, якщо 2/3 зареєстрованих у ЄС українців потребуватимуть державної підтримки, то загальний обсяг видатків може скласти від 26,4 до 73,7 млрд євро у р. [11].

Після початку військових подій в України у лютому 2022 р. Європейський Союз у рамках дієвої солідарності надав Україні безпосереню гуманітарну допомогу, надзвичайний цивільний захист та підтримку на кордоні.

Крім того, у 2022 р. Європейським Союзом було введено Директиву про тимчасовий захист, якою запроваджено нормативно-правові положення з метою допомоги у врегулюванні масового прибуття громадян України, з одночасною

координацією з країнами-членами ЄС щодо запобігання тооргівлі людьми [19]. Генеральним директоратом з питань міграції і внутрішніх справ (DG HOME) координується Платформа солідарності, яка об`єднує країни Європейського Союзу, міжнародних партнерів та агнеції ЄС з метою забезпечення імплементації Директиви про тимчасовий захист. Показово, що План Європейського Союзу із забезпечення готовності до міграції та кризових ситуацій залучено до збору важливої інформації, зокрема, щодо прибуття біженців. Такі дії дозволили належним чином стимулювати заходи реагування задля врегулювання міграційних потоків [21].

Платформа солідарності, що координується Генеральним директоратом з питань міграції і внутрішніх справ, об`’єднує: 1) країни-члени ЄС; 2) держави-учасниці Шенгенської угоди; 3) агентства ЄС Агентство ЄС з питань притулку, Європейське агентство прикордонної і берегової охорони Frontex та Європол); 4) Міжнародну організацію з міграції, Агентство ООН у справах біженців та інших партнерів, у т.ч. організації громадянського суспільства; 5) державні органи України; 6) державних партнерів [9].

Слід зазначити, що Платформа солідарності регулярно проводить засідання сумісно з Комплексною групою Європейської ради з реагування на політичні кризи (IPCR), Мережею ЄС із забезпечення готовності до міграції та подолання кризових ситуацій [13]. Очевидно, що співробітництво з міжнародними партнерами відіграє для України ключову роль: партнери ЄС (США, Канада, Великобританія) приймають активну участь у засіданнях Платформи солідарності, присвячених міжнародному співробітництву. До того ж, Платформа солідарності регулярно залучає українські державні органи для оцінки потреб та вирішення потенційних проблем, з якими стикаються громадяни України в ЄС, тісно співпрацюючи з організаціями громадянського суспільства.

До цілей та заходів Платформи солідарності належать, зокрема: 1) забезпечення загального форуму для обговорення та конкретних дій з метою підтримки реалізації Плану з 10 пунктів; 2) збір відповідної інформації щодо можливостей прийому та розміщення громадян України у країнах ЄС; 3)

координація переміщення осіб з Молдови до країн ЄС та держав-учасниць Шенгенської угоди; 4) сприяння відповідним інструментам Європейського Союзу з одночасним їхнім використанням та ін.

Слід зазначити, що зазвичай біженці стають тягарем для приймаючих держав, адже вимушені переселенці потребують чималих видатків на їх утримання та адаптацію. Однак, за експертними оцінками, хвиля біженців з України може стати винятком з цього правила [6]. Відповідно до досліджень впливу хвилі біженців з України на соціально-економічний розвиток країн-членів ЄС, проведених Національним банком України, українці значно пожвавили економіки європейських країн. Фактично 4,5 млн українців – переважно жінки із дітьми – за 9 місяців повномасштабної війни додали додаткового імпульсу європейській економіці [12]. Так, за даними НБУ, протягом 2022 р. обсяги імпорту послуг за статтею "подорожі", збільшились удвічі, склавши 2 млрд дол США на місяць. У період з березня по жовтень 2022 р. українці витратили за кордоном понад 15 млрд дол США, і, за прогнозними оцінками, ця сума може сягнути близько 20 млрд дол США [11]. При чому переважно ці витрати здійснюються за рахунок коштів, акумульованих українцями в українських банках, через зняття готівки або розрахунки українськими банківськими картами в торговельних мережах за кордоном. До прикладу, у жовтні 2022 р. ця сума становила близько 1 млрд дол США, що відобразилося, зокрема, в одномоментному стрибку обороту роздрібної торгівлі, який найбільше спостерігався в перші місяці вторгнення в Польщі та Естонії.

За період вимушеного перебування українських громадян закордоном найбільші обсяги їхнього внеску в національні економіки європейських країн здійснені в Німеччині, Польщі, Словаччині та Румунії. Якщо навесні та влітку 2022 р. витрати українців за кордоном фінансувалися переважно за рахунок заощаджень та переказів з України, то з часом у структурі цих витрат збільшилась частка трудових доходів. Це пояснюється тим, що українські громадяни активно долучаються до ринку праці країн Європи. Наприклад, за даними Центру досліджень міграції Варшавського університету, на початку 2022 р. українці у Польщі сплатили 10 млрд злотих (близько 2,4 млрд дол) податків, що перевищує обсяги наданої

соціальної допомоги українським мігрантам [8]. Крім того, досі зберігається фіскальний тиск на державні бюджети країн перебування українських мігрантів. За оцінками фахівців Міжнародного валютого фонду, короткостроковий вплив такого тиску на країни ЄС оцінюється у 30-37 млрд євро або 0.19-0.23% від ВВП Європейського Союзу [11]. За умов, якщо дві третини зареєстрованих українських громадян в ЄС надалі потребуватимуть допомоги, то загальний обсяг відповідних видатків може складати від 26,4 до 73,3 млрд євро на рік [27]. За оцінками Європейського центрального банку, у середньостроковій перспективі коефіцієнт участі вимушених українських переселенців у робочій силі єврозони може становити від 25% до 55%, при одночасному збільшенні робочої сили єврозони за рахунок українців на 0,2-08% (0,3-1,3 млн осіб) [12].

За даними Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), до кінця 2023 р. робоча сила європейських країн завдяки участі українських мігрантів, може зрости на 0,5%, що у 2 р. більше, ніж під час міграційної сирійської кризи. При чому найбільший внесок українських громадян прогнозується в Чехії, Польщі та Естонії [16].

На думку вітчизняних аналітиків, такий тренд сприяє формуванню міцної основи для зростання випуску товарів і послуг у тих країнах-членах ЄС, у яких перебуває найбільша кількість українських мігрантів. Згідно з результатами досліджень МВФ та відповідно до опитувань ООН, завдяки участі українських мігрантів у 2026 р. в Польщі, Чехії та Естонії випуск товарів і послуг може зрости на 2,2-2,3%; у Німеччині – на 0,6-0,65% [10].

Таким чином, зважаючи на високий рівень якості людського капіталу в Україні, його високу конкурентноздатність попри екстремальні умови, вимушені українські мігранти виступають міцним активом для національних економік країн Європейського Союзу. Україна виступає не лише реципієнтом міжнародної макрофінансової допомоги, але за рахунок своїх мігрантів своєрідним потужним «донором» та фактором вполиву на європейському ринку праці у довгостроковій перспективі [14].

2.4. Виклики та перспективи інтеграції України до ЄС

Взаємовідносини між Україною та Європейським Союзом були започатковані ще у 1991 р., коли європейські країни офіційно визнали незалежність нашої держави. Політика України щодо розбудови ефективних взаємовідносин з ЄС впроваджується на основі Закону України «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики» (2010), де однією з базових засад зовншньополітичного курсу України закріплено інтеграцію до європейського політичного, соціально-економічного та правового простору з метою набуття членства в ЄС [15].

28 лютого 2022 р. президентом України було підписано заявку на членство України в ЄС. 23 червня 2022 р. лідери 27 країн-членів ЄС ухвалили рішення про надання Україні статусу кандидата на членство в Європейському Союзі. Наразі українські урядовці та дипломати працюють з європейськими високопосадовцями задля максимального пришвидшення бюрократичних процедур: проведення переговорів, узгодження договору про вступ, який згодом має бути схвалений Європейським Парламентом та затверджений Європейською Радою. До того ж, після офіційного підписання Договір про вступ має бути ратифікований всіма державами-членами ЄС та Україною відповідно до європейських конституційних норм.

Статус кандидата на членство в Європейському Союзі для Української сторони надає можливість скористатись фінансовою програмою, яка допомагає країнам-кандидатам проводити політичні, інституційні, соціально-економічні реформи, необхідні для вирішення складних переговорів (для прикладу бюджет програми на період 2021-2027 роки становить 14,2 мільярда євро і розподіляється між Албанією, Боснією і Герцеговиною, Косово, Чорногорією, Північною Македонією, Сербією та Туреччиною) [18].

Після завершення процедури щодо отримання Україною статусу кандидата, Європейська Комісія визначає основні рекомендації та пропозиції для подальших переговорів, які мають бути остаточно та одноголосно схвалені Європейською

Радою. В основу переговорного процесу покладено 35 розділів, що згруповано у 6 основних блоків (кластерів) [9]:

1) основоположні принципи;

2) внутрішній ринок;

3) конкурентоспрожність;

4) «зелений» порядок денний;

5) ресурси - сільське господарство – єдність;

6) зовнішні зв`язки.

Зазвичай, переговорний процес є суворо лінійним: перехід до реалізації заходів кожного наступного блоку можливий лише після завершення умов попереднього. Невипадково блок «Основополоні принципи», який включає питання правосуддя, права людини, розвиток громадських інститутів тощо, є першим розділом. Це пояснюється тим, що Європейський Союз першочергового значення надає саме демократичним цінностям.

Головною метою переговорного процесу Україна-ЄС є максимальне наближення нашої країни до всіх правил та вимог законодавства й політичних структур Європейського Союзу. За процедурою, по завершенню обговорення 35 розділів, має бути складено проект договору про приєднання, текст якого одноголосно ратифікується Європейською Радою та усіма національними парламентами кожної країни-члена ЄС, а також більшістю голосів у Європейському Парламенті. За часом успішні переговори можуть займати від 4 до 5 років. До прикладу, процедура приєдання Польщі до Європейського Союзу реалізовувалась протягом 10 років; Австрії, Фінляндії та Швеції – протягом 2 років; Хорватії (остання країна, яка приєдналась до ЄС) – майже 8 років. Очевидно, що швидкість виконання процедури приєднання до ЄС визначється, з одного боку, темпами реформ країни-кандидата, з другого – політичною зацікавленістю ЄС.

Історія приєдання нових країн до Європейського Союзу підтверджує достатньо тривалий та виснажливий характер цього процесу. Так, останнє розширення ЄС відбулось у далекому 2013 р. (Хорватія), що пояснюється,

насамперед, впливом економічних, міграційних криз, Brexit, COVID-19, суперечливої поведінки окремих країн-членів (Угорщина). При чому потреба налагодження консенсусу серед усіх членів Співтовариства, на думку аналітиків, виявляється постійною перешкодою для подальшого розширення ЄС. Так, наразі зі сторони Болгарії, через тривалі суперечки на тлі історичних та мовних проблем, наразі відбувається блокування переговорного процесу про вступ з Північною Македонією, а відтак і Албанією. До того Чорногорія, Сербія та Туреччина також стикнулись із проблемою розблокування переговорів щодо вступу; на приєдання до ЄС тривалий час очікують Молдова та Грузія. Такі тенденції, вочевидь, уможливлюють певні ризики щодо приєнання до ЄС нашої держави.

Показово, що, з одного боку, фактор війни в Україні спричинив пришвидшення процесу вступу до Європейського Союзу,а з другого – на досягнення консенсусу між країнами-членами ЄС можуть вплинути інші фактори, пов`язані з Україною (демографічний, географічний, найнижчий показник ВВП серед європейських країн та ін.)

Попри це, згідно з соціологічними опитуванням, з перших днів війни підтримка вступу до ЄС серед українців зросла з 68 до 91% [10]. З моменту підписання Угоди про асоціацію (2014 р.) у географічній структурі зовнішньої торгівлі України відбулись докорінні зрушення. Так, якщо до 2014 р. близько ¼ вітчизняного експорту товарів спрямовувались до країн ЄС; близько 1/3 – на ринки країн СНД; решта – до інших країн світу, то протягом 2014-2021 рр. це розподіл зазнав суттєвих змін у бік помітного зниження частки країн СНД та поступового збільшення частки країн-членів ЄС (рис.2.4) [9]. Сьогодні ЄС виступає найбільшим торговельним партнером України з питомою вагою торгівлі товарами майже 40% від загального обсягу зовнішньої торгівлі України [1].

Обсяги експорту товарів до ЄС у 2021 р. (насамперед, продовольчі товари, мінеральні продукти та метали) становили близько 23 млрд дол. США [5].

За географічною структурою станом на 2023 р. найбільшими партнерами України за експортом товарів є Польща (залізорудна сировина, чорні метали, продукція деревообробки), Італія (чорні метали, зернові культури), Німеччина

(проводи, ріпак, залізорудна сировина, предмети одягу), Нідерланди (зернові культури, соняшникова олія) та Угорщина (електричні водонагрівальні пристрої, комплекти проводів, залізні руди) [14]. Як видно, географія вітчизняного експорту товарів до країн ЄС залишається досить диверсифікованою.

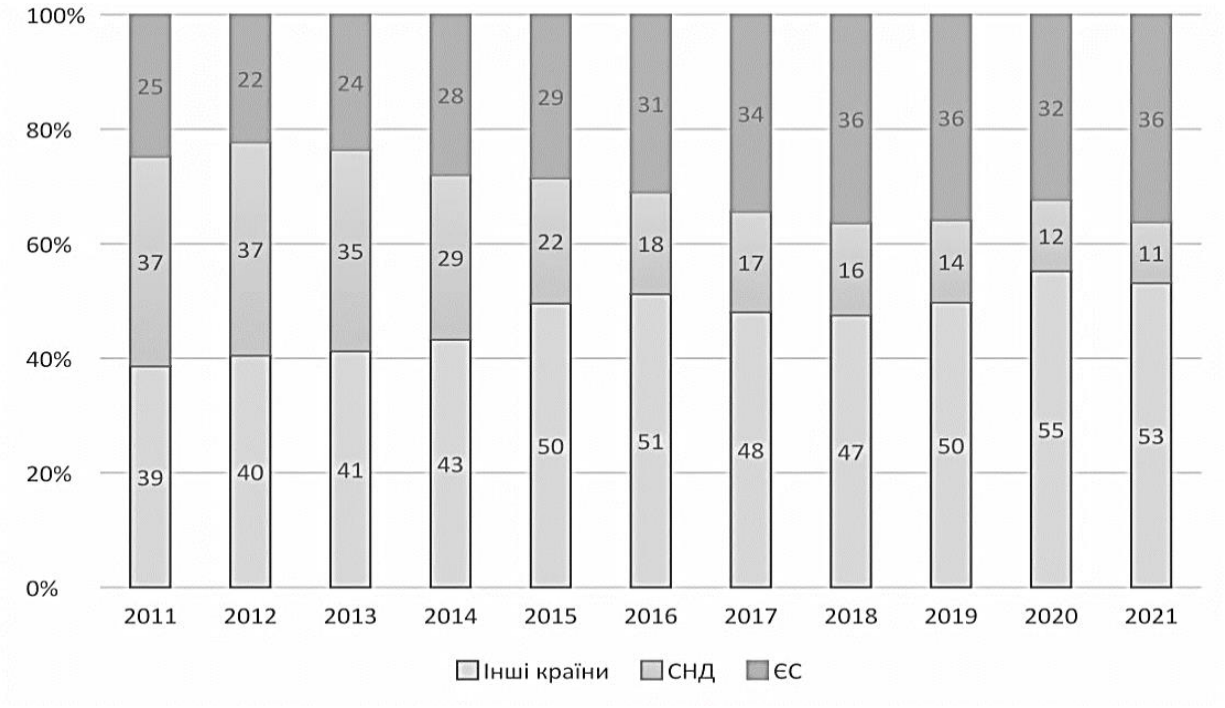

Рис.2.4. Географічна структура зовнішньої торгівлі України, 2014-2021 рр. [9]

Наразі найбільшими партнерами України по імпорту товарів серед країн ЄС є, насамперед, Німеччина (сільськогосподарська техніка, легкові і вантажні автомобілі, електричне устаткування та ін.); Польща (транспортні засоби, різноманітне промислове обладання, продукти харчування, текстиль та ін.); Італія (лікарські засоби, продукція приладобудування та ін.); Франція (засоби захисту рослин, фармацевтичне продукція, засоби гігієни, легкові автомобілі та ін.); Угорщина (електричне устаткування, легкові автомобілі, продукти харчування, гумові вироби та ін.) [14].

Вітчизняними компаніями активно використовуються можливості зони вільної торгівлі з Європейським Союзом: якщо у 2016 р. експорт товарів до країн-членів ЄС здійснювали 13402 компаній, то у 2021 р. - 14283 [12]. Для експорту до

європейських країн з початку застосування зони вільної торгівлі з Європейським Союзом видано 584907 сертифікатів EUR.1 [10].

На думку зарубіжних і вітчизняних аналітиків, приєдання України до Європейського Союзу мое стати ваговим стимулом для зростання торгівлі, продовження ефективного реформування держави, забезпечуючи вихід на якісно інший рівень розвитку національної економіки. При цьому, враховуючи досвід інших країн-членів ЄС, очевидним є переваги для українських громадян та бізнесу. До загальних переваг членства України в ЄС можна віднести: 1) стабільність і демократію; 2) реформування недієздатного національного судочинства; 3) доручення до участі в Європейській колективній безпеці; 4) реалізація заходів у сфері антикорупційної політики; 5) забезпечення зростання ВВП зі збільшенням робочих місць та підвищенням заробітних плат та пенсій; 6) поступове зниження цін на товари з одночасним підвищенням їхньої якості; 7) зростанні внутрішнього ринку та попиту; 8) забезпечення вільного руху робочої сили, товарів, послуг, капіталу; 9) розширення можливостей у сфері освіти і науки; 10) підищення рівня соціального захисту; 11) забезпечення належного захисту прав людини в інституціях ЄС; 11) відкритий доступ до ринку майже в 450 млн споживачів [20].

До макроекономічних наслідків, за прогнозними оцінками, можна віднести: 1) зростання експортних продажів та обсягів промислового виробництва; 2) збільшення надходжень прямих іноземних інвестицій через підвищення довіри до бізнесу; 3) зниження ризиків; 4) зростання мобільності робочої сили; 5) доступ до ринків третіх країн; 6) забезпечення ефективності транспортної логістики; 7) підвищення рівня безпеки в енергетичній сфері; 8) зростання доступу до технологій з одночасним підвищенням рівня інноваційності; 9) отримання державної допомоги ЄС; 10) доступ до фінансових установ і фондів у межах Європейського Союзу [15].

Помітні переваги можуть отримати й вітчизняні компанії: 1) розширення доступу до фондів та програм підтримки малого та середнього бізнесу, у т.ч. до програм кредитування; 2) отримання допомоги фермерським господарствам; 3)

забезпечення прозорості правил оподаткування та бухгалтерського обліку; 4) відсутність митних/кількісних обмежень в межах Європейського Союзу; 5) помітне спрощення адміністративних процедур у сфері торгівлі з іншими країнами-членами Співтовариства; 6) доступ до ринку з 450 млн споживачів та ін. [17].

Окрім цього, помітними перевагами у напрямку зменшення нетарифних торговельних бар єрів можуть стати заємна сертифікація товарів; єдиний стандартний процес сертифікації із суровим дотриманням конкурентної політики та прав інтелектуальної власності [15].

ВИСНОВКИ

Дослідження, проведені у даній кваліфікаційній бакалаврській роботі, дозволяють зробити наступні висновки:

1. Європейський Союз виступає найбільшим торговельним партнером України - питома вага торгівлі товарами складає майже 40% від загального обсягу зовнішньої торгівлі України. Перспектива членства в Європейському Союзі була та залишається чи не одним з найбільш дієвих інструментів зовнішньої політики України. За експертними оцінками, приєднання України до ЄС може стати вагомим стимулом зростання торгівлі, продовження реформування держави та виходу на якісно інший рівень розвитку країни. Адже однією з головних переваг вступу України до ЄС є можливість виходу на один рівень з провідними економічно розвинутими країнами Європи.

2. З моменту свого заснування колишній економічний союз перетворився на організацію, яка охоплює багато різних сфер: від політики, клімату, навколишнього середовища та охорони здоров’я до зовнішніх відносин і безпеки, правосуддя та міграції. Зміна назви Європейського економічного співтовариства (ЄЕС) на Європейський Союз (Маастрихтський договір, 01.11.1993 р.) відобразила розширення галузевої діяльності інтеграційного об’єднання, внаслідок набрання. Угода була створена для зміцнення політичної та економічної інтеграції Європи шляхом створення єдиної валюти (євро), якою зараз користуються понад 340 млн громадян ЄС у 19 країнах-членах. Затверджено єдину зовнішню політику, політику безпеки та спільну політику щодо громадянства, метою якої є розвиток співпраці у сфері імміграції, надання притулку для судових процесів.

3. Протягом останнього десятиліття ЄС пережив хвилю різних криз, основними з яких були економічна та валютна криза, криза Brexit, міграційна криза та криза, спричинена глобальною пандемією Covid-19. Перелічені кризові явища та зростання євроскептицизму загалом змінили процес євроінтеграції. Проте через понад 60 років після перших кроків ЄС залишається унікальним

світовим прикладом реальної інтеграції різних держав, до складу якої входять 450 мільйонів людей, які проживають у 27 країнах.

4. У червні 2022 р. Україна отримала статус кандидата на вступ до ЄС з низкою рекомендацій, які необхідно виконати для подальшого просування до членства. За прогнозами експертів, у червні 2023 р. Європейська комісія має надати оцінку прогресу України в контексті реалізації європейської реформи. Наразі Україна вже виконала 72% всіх зобов'язань, передбачених Угодою, яка є важливим елементом інтеграції України до внутрішнього ринку Євросоюзу. Причому загальний прогрес виконання Угоди за період 2022 р. збільшився на 9%. Найбільший прогрес досягнутий у таких сферах: інтелектуальна власність – 94%, управління державними фінансами – 90%, статистика та обмін інформацією – 96%, юстиція, свобода, безпека, права людини – 91%, гуманітарна політика – 91%.

5. 16 січня 2023 р. між Україною та Європейським Союзом було підписано Меморандум про взаєморозуміння з ЄС в рамках нової масштабної макрофінансової допомоги ЄС, який містить узгоджені сторонами умови щодо щодо отримання Україною масштабної макрофінансової допомоги (МФД) у обсягом 18 млрд євро з десятирічним пільговим періодом. Виконання Українською стороною умов зазначеного документа, на думку експертів, має сприяти прогнозованому отриманню коштів у рамках макрофінансової допомоги протягом 2023 р. (перший транш у розмірі 3 млрд євро у рамках зазначеної Програми Україна отримала 17 січня 2023 р.; у березні 2023 р. в рамках широкомасштабної Програми макрофінансової допомоги від ЄС Україна отримала 1,5 млрд євро). Макрофінансова допомога Україні зі сторони Європейського Союзу у поточному 2023 р. пов'язана із виконанням 20 обов`язкових пунктів з 4 основних блоків: 1) Верховенство права; 2) Енергетика; 3) Структурні реформи та ефективне управління; 4) Макрофінансова стабільність.

6. Важливою складовою співробітництва України та ЄС в контексті макрофінансової стабілізації є опублікована Європейською Комісією у травні 2021 р. пропозиція щодо подальшого довгострокового бюджету ЄС «Багаторічна програма фінансового розвитку» на період 2021-2027 рр. [6], відповідно до якої, попри певні скорочення, передбачається збільшення фінансування досліджень та

інновацій. Запланований бюджет нової дослідницько-інноваційної програми «Горизонт Європа» становить 97,9 млрд євро (у порівняні з 77 млрд євро протягом 2014-2020 рр.) [15]. Показово, що в рамках реалізації проєкту у сфері науково-дослідної діяльності з країнами Східного партнерства (Азербайджаном, Вірменією, Грузією, Молдовою та Україною) заплановано організацію навчання в кожній країні з метою допомоги дослідникам та інноваторам державного та приватного секторів у підготовці проєктних пропозицій.

7. Відповідно до офіційних даних агенства ООН у справах біженців у 2022 р., понад 4,83 млн біженців з України були зареєстровані за статусом «пошукачі тимчасового притулку» (рис. 2.4.) [21]. При чому переважна частина заяв припала на такі країни, як Польща (у липні 2022 р. офіційно зареєстровано 1 221 596 українців), Німеччина (близько 900 тис.українців), Чехія (близько 391 тис. українців), Туреччина та Італія (приблизно по 150 тис. українців), Молдова, Румунія, Словачинна (по 80 тис. біженців) [25]. За експертними оцінками, очевидно, зростання кількості біженців з України може зростати в залежності в інтенстивності розвитку воєнних дій [11]. Загалом 24 лютого 2022 р. в ООН зареєстрували 9 136 006 перетинів кордону з України.

8. У 2022 р. Європейським Союзом було введено Директиву про тимчасовий захист, якою запроваджено нормативно-правові положення з метою допомоги у врегулюванні масового прибуття громадян України, з одночасною координацією з країнами-членами ЄС щодо запобігання тооргівлі людьми [19]. Генеральним директоратом з питань міграції і внутрішніх справ (DG HOME) координується Платформа солідарності, яка об`єднує країни Європейського Союзу, міжнародних партнерів та агнеції ЄС з метою забезпечення імплементації Директиви про тимчасовий захист. Показово, що План Європейського Союзу із забезпечення готовності до міграції та кризових ситуацій залучено до збору важливої інформації, зокрема, щодо прибуття біженців. Такі дії дозволили належним чином стимулювати заходи реагування задля врегулювання міграційних потоків.

9. За географічною структурою станом на 2023 р. найбільшими партнерами України за експортом товарів є Польща (залізорудна сировина, чорні метали, продукція деревообробки), Італія (чорні метали, зернові культури), Німеччина (проводи, ріпак, залізорудна сировина, предмети одягу), Нідерланди (зернові культури, соняшникова олія) та Угорщина (електричні водонагрівальні пристрої, комплекти проводів, залізні руди) [14]. Як видно, географія вітчизняного експорту товарів до країн ЄС залишається досить диверсифікованою. Найбільшими партнерами України по імпорту товарів є: Німеччина (сільськогосподарська техніка, легкові і вантажні автомобілі, електричне устаткування та ін.); Польща (транспортні засоби, різноманітне промислове обладання, продукти харчування, текстиль та ін.); Італія (лікарські засоби, продукція приладобудування та ін.); Франція (засоби захисту рослин, фармацевтичне продукція, засоби гігієни, легкові автомобілі та ін.); Угорщина (електричне устаткування, легкові автомобілі, продукти харчування, гумові вироби та ін.).

10. До макроекономічних наслідків членства України в ЄС, за прогнозними оцінками, можна віднести: 1) зростання експортних продажів та обсягів промислового виробництва; 2) збільшення надходжень прямих іноземних інвестицій через підвищення довіри до бізнесу; 3) зниження ризиків; 4) зростання мобільності робочої сили; 5) доступ до ринків третіх країн; 6) забезпечення ефективності транспортної логістики; 7) підвищення рівня безпеки в енергетичній сфері; 8) зростання доступу до технологій з одночасним підвищенням рівня інноваційності; 9) отримання державної допомоги ЄС; 10) доступ до фінансових установ і фондів у межах Європейського Союзу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз торгівлі товарами між Україною та ЄС в рамках ПВЗВТ: поточний стан та перспективи для лібералізації. Квітень 2022. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://kse.ua/wp-content/uploads/2022/05/DCFTA-Commodities-2022-16-05.pdf

2. Бюлетень поточного стану торговельних відносин між Україною та ЄС – 02.05.2023. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=f9bac8e4-cbea-41ef-9d35-d7ab3181504d&title=BiuletenPotochnogoStanuTorgovelnikhVidnosinMizhUkrainoiuTas

3. Оприлюднено щорічний Звіт про виконання Угоди про асоціацію Україна-ЄС. – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.kmu.gov.ua/news/opryliudneno-shchorichnyi-zvit-pro-vykonannia-uhody-pro-asotsiatsiiu-ukraina-ies

4. Інфографіка щодо загальних підсумків експорту товарів і послуг України у 2022 році. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=281787fe-eaf2-4428-bef1-bb0b8e42a8f9&title=InfografikaSchodoZagalnikhPidsumkivEksportuTovarivIPoslugUkrainiU2022-Rotsi

5. Звіт про виконання Угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2022 рік. – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/inline/files/zvit_pro_vykonannya_ugody_pro_asociaciyu_za_2022_rik.pdf

6. Текст Меморандуму про взаєморозуміння з ЄС в рамках нової масштабної макрофінансової допомоги ЄС. – [Електронний ресурс]. -Режим доступу:

https://mof.gov.ua/uk/news/tekst_memorandumu_pro_vzaiemorozuminnia_z_ies_v_ramkakh_novoi_masshtabnoi_makrofinansovoi_dopomogi_ies-3805

7. Федірко О. А. Інноваційний імператив конкурентоспроможного розвитку України в європейському економічному просторі. Євроінтеграційний формат інноваційної конкурентоспроможності України. К.: КНЕУ, 2013. С. 33-49.

8. Бень Я. О. Парламентський вимір євроатлантичної інтеграції України / Інвестиції: практика та досвід. 2021. С. 153-158.

9. Lacny M. The EU-Ukraine Association Agreement and Its Impacts on Cross-Border Cooperation. PA: Cambridge Scholars Publishing. Newcastle upon Tyne, UK. 2021. 220 p.

10. Babinova O. Regional Policy of Ukraine in the Context of European Integration. PA: Lambert Academic Publishing. Köln, DE. 2019. 108 p.

11. Chaban N., Elgstroem O. The Ukraine Crisis and EU Foreign Policy Roles: Images of the EU in the Context of EU-Ukraine Relations. PA: Edward Elgar Publishing Limited. Geltenham, UK. 2021. 224 p.

12. Röpke W. Die grundlegenden Fragen der Wirtschaftsordnung. Die Theorie der Wirtschaftsordnung. Wirtschaft. 2002. S. 31-36.

13. Jovanovic M. The Economics of International Integration. PA: Edward Elgar Publishing Limited. Geltenham, UK. 2006. 896 p.

14. Arnason J. European Integration: Historical Trajectories, Geopolitical Contexts. PA: Edinburgh University Press. Edinburgh, UK. 2019. 304 p.

15. Leuffen D., Rittberger B., Schimmelfennig M. Integration and Differentiation in the European Union: Theory and Policies. PA: Springer Nature Switzerland AG. Cham, CH. 2022. 440 p.

16. Tyushka A., Schumacher T. The European Union and Its Eastern Neighborhood: Whither «Eastern Partnership»? PA: Taylor & Francis Limited. Abingdon, UK. New York, USA. 2021. 346 p.

17. Alomes S., Mezyk R., Park S-C. The European Union: New Leadership and New Agendas. PA: Connor Court Publishing Pty Limited. Brisbane, Qld, AU. 2021. 310 p.

18. Article about Maastricht Treaty. URL: https://www.investopedia.com/terms/m/maastricht-treaty.asp. (Accessed: 06.02.2022).

19. Countries in the EU and EEA. URL: https://www.gov.uk/eu-eea. (Accessed: 07.02.2022).

20. Economic research. Countries of the Euro Area. URL: https://fred.stlouisfed.org/categories/32947. (Accessed: 07.02.2022).

21. Schengen Area – The World's Largest Visa-Free Zone. URL: https://www.schengenvisainfo.com/schengen-visa-countries-list/. (Accessed: 08.02.2022).

22. What is Brexit? URL: https://www.government.nl/topics/brexit/question-and-answer/what-is-brexit. (Accessed: 08.02.2022).

23. List of European Union member states by accession. URL: https://www.cs.mcgill.ca/~rwest/wikispeedia/wpcd/wp/l/List_of_European_Union_member_states_by_accession.htm. (Accessed: 08.02.2022).

24. Official Journal of the European Communities. Treaty on European Union. 1992. № C 191. 112 p. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:11992M/TXT&from=EN. (Accessed: 10.02.2022).

25. Official Journal of the European Communities. Treaty of Nice amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities, and certain related acts. 2001. № C 80. 88 p. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2001:080:FULL&from=EN. (Accessed: 10.02.2022).

26. Results and turnout at the EU referendum. URL: https://www.electoralcommission.org.uk/who-we-are-and-what-we-do/elections-and-referendums/past-elections-and-referendums/eu-referendum/results-and-turnout-eu-referendum. (Accessed: 10.02.2022).

27. Official Journal of the European Communities. Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part. 2014. № L 161. 2135 p. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:22014A0529(01)&from=EN. (Accessed: 11.02.2022).

28. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: за станом на 30 листопада 2015 р. Верховна Рада України. Офіц. вид. Офіційний вебпортал парламенту України. 2015. № 984_011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page#Text. (Дата звернення: 11.02.2022).

29. Угода про асоціацію між Україною та ЄС: за станом на 5 серпня 2021 р. Міністерство закордонних справ України. Офіц. вид. Офіційний вебпортал Міністерства закордонних справ України. 2021 р. URL: https://mfa.gov.ua/yevropejska-integraciya/ugoda-pro-asociaciyu-mizh-ukrayinoyu-ta-yes. (Дата звернення: 12.02.2022).

30. Зубко Т. Євроінтеграція: переваги та загрози для зовнішньої торгівлі України. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право, 2021. С. 69-86.

31. Україна та угода про асоціацію. Моніторинг виконання 2014-2019: дослідження [А. Андрусевич, А. Василенко, Б. Веселовський, В. Коломієць, В. Черкашин та ін.]; за заг. ред. Л. Акуленко, Д. Науменко. ГО «Український центр європейської політики», Представництво Фонду Конрада Аденауера в Україні, 2020. - 544 с.

32. Emerson M., Movchan V. Deepening EU-Ukrainian Relations Updating and Upgrading in the Shadow of Covid-19. Third Edition. PA: Rowman & Littlefield. Lanham, MD, USA. 2021. 382 p.

33. Торгівля з ЄС в рамках поглибленої та всеосяжної угоди про вільну торгівлю. URL: http://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=b9e3a4cc-7fd7-4d46-a54f9111a6bd5b9a

34. Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами з країнами ЄС у 2021 році. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/zd/ztt_ES/ztt_es_u/ztt_es_2021.xls.

35. Товарна структура зовнішньої торгівлі товарами з країнами ЄС у 2019 році. URL:

http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/zd/tsztt_ES/tsztt_ES_u/tsztt_ES_19_u.htm.

36. Товарна структура зовнішньої торгівлі товарами з країнами ЄС у 2020 році. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/zd/tsztt_ES/tsztt_ES_u/tsztt_ES_2020_ue.xls.

37. Товарна структура зовнішньої торгівлі товарами з країнами ЄС у 2021 році. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/zd/tsztt_ES/tsztt_ES_u/tsztt_ES_2021.xls.

38. Структура зовнішньої торгівлі послугами (за видами) з країнами ЄС у 2021 році. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/zd/ztp_kv_ES/ztp_kv_ES_u/ztp_kv_ES_2021_ue.xls.

39. Структура зовнішньої торгівлі послугами (за видами) з країнами ЄС у 2020 році. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/zd/ztp_kv_ES/ztp_kv_ES_u/ztp_kv_ES_2020_ue.xlsx.

40. Загальна вартість фінансової допомоги Європейського Союзу Україні з 2014 по 2022 роки, за видами підтримки. URL: https://www.statista.com/statistics/1293602/eu-financial-assistance-to-ukraine/.

41. Use of IMF credit (DOD, current US$) – Ukraine https://data.worldbank.org/indicator/DT.DOD.DIMF.CD?end=2020&locations=UA&start=1994&view=chart.

42. The EU and Ukraine: Taking a Breath. URL: https://carnegieendowment.org/2018/02/27/eu-and-ukraine-taking-breath-pub-75648.

43. Співпраця між Україною та Європою: прямі інвестиції та зовнішня торгівля у 2020 році. URL: https://www.slovoidilo.ua/2021/01/20/infografika/finansy/spivpracya-mizh-ukrayinoyu-ta-yevropoyu-pryami-investycziyi-ta-zovnishnya-torhivlya-2020-roczi.

44. Перелік пунктів пропуску України. URL: https://dpsu.gov.ua/ua/perelik-punktiv-propusku.

45. Результати оперативно-службової діяльності Держприкордонслужби за 2021 р. URL: http://dpsu.gov.ua/upload/critics/infografika_2021_na_sayt.pdf.

46. Що таке безвізовий режим з ЄС. URL: https://openeurope.in.ua/subjects/test-proverka-poiska-zigmund-tema-3.

47. Eurostat. Data browser. First permits by reason, length of validity, and citizenship. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/MIGR_RESFIRST__custom_2421231/default/table?lang=en.

48. The European Union will allocate 80 million Euros to Ukraine. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/en/news/european-union-will-allocate-80-million-euros-ukraine-counteract-coronavirus.

ДОДАТКИ

Додаток А

Підходи до визначення поняття «економічна інтеграція»

Автор	Визначення
В. Рьопке	Економічна інтеграція – це такий стан речей, коли між різними національними господарствами можливі настільки ж вільні і вигідні торгові відносини, як і ті, які існують всередині національного господарства.
С. Мочерний	Економічна інтеграція – це процес зближення і поступового об’єднання національних економічних систем, найрозвинутіша форма інтернаціоналізації господарського життя.
С. Сутирін	Економічна інтеграція – це процес поступового зрощування і взаємної адаптації національних господарств двох і більше держав, оптимізації їх економічних структур, що веде до формування єдиного господарського комплексу.
М. Лівенцев	Економічна інтеграція – це високий ступінь інтернаціоналізації виробництва на основі розвитку глибоких стійких взаємозв'язків і поділу праці між національними господарствами, що веде до поступового зрощування відтворювальних структур ряду країн.
І. Школа, В. Козменко	Економічна інтеграція – це співробітництво між національними господарствами різних країн, ліквідація бар’єрів у торгівлі між країнами, зближення ринків кожної з країн з метою створення єдиного спільного ринку.
А. Будніковскі	Економічна інтеграція – це процес ліквідації в потоці товарів і факторів виробництва, а також створення подібних умов конкуренції.
П. Божик, Й. Місала	Економічна інтеграція – це створені країнами інституційні відносини та економічні процеси, які за допомогою міжнародного співробітництва спрямовуються на оптимізацію основних економіко-соціальних параметрів всіх членів цих угод.
З. Камецкі	Економічна інтеграція має форму створених різних видів міжнародних, економічних угруповань, у тому числі груп країн, які мають на меті взаємну інтеграцію своїх економік.
А. Макач	Економічну інтеграцію слід розглядати як процес, в якому відбуваються зміни, не тільки всередині структури інтегруючих країн, а й між ними. У результаті цього процесу відбувається злиття окремих елементів, до чого призводить створення нового економічного організму.
Б. Балласа	Економічна інтеграція – це об'єктивний процес, пов'язаний з досягнутою стадією виробничої бази, а, виходячи з неї, процесу інтернаціоналізації економічного життя.
В. Молль	Економічна інтеграція – це процес, що відбувається на двох напрямках: ринку та політиці. У ринковій сфері інтеграція стосується ринку товарів, послуг та ринку виробничих факторів. Суть інтеграції в політичній сфері полягає в інтеграції впливу втручання урядів на економіку.

Джерело: розроблено автором на основі [14, с. 31-36; 15, с. 112-114; 16, с. 120; 17, с. 10; 18]

Додаток Б

Основні види міжнародної економічної інтеграції

Етапи інтеграції	Характеристика
Зона преференційної торгівлі (preferential trade area)	Значне зниження ставок митних зборів по більшості товарних позицій по відношенню до країн-учасниць зони при збереженні колишніх ставок для третіх країн. Більшість інтеграційних об'єднань в розвинених країнах, не дивлячись на іноді гучні назви в офіційних текстах, де-факто є саме зона преференційної торгівлі.
Зона вільної торгівлі (free trade area)	Один з видів інтеграційних процесів, при якому відбувається процес скасування мита й інших податків, а також кількісних обмежень при ввезенні або вивезенні продукції.
Митний союз (customs union)	Митний союз заснований на скасуванні національного митного тарифу між країнами-учасницями і використанні одного загального тарифу. У його рамках країни-учасниці запроваджують єдиний митний тариф щодо торгівлі з третіми країнами. Тарифи всередині Союзу повністю усуваються. Стадія митного союзу є досить серйозним рівнем розвитку інтеграційних процесів. Багато інтеграційних об'єднань в силу об'єктивних причин часто або зупиняються на зоні вільної торгівлі через неготовність (або неможливість) перейти на митний союз, або "перескакують" цей етап.
Спільний ринок (common market)	Якісно більш висока форма інтеграції через те, що лібералізація зачіпає не тільки товарні, а й ринкові фактори виробництва. Таким чином, в рамках загального ринку встановлюються так звані "чотири свободи": свобода переміщення товарів, послуг, капіталу і робочої сили. Цілком природно, що таке просунуте переплетення економік не може бути ефективним без координації ключових політик, у першу чергу проведення загальної економічної політики, а згодом і введення єдиної валюти в рамках об'єднання.
Економічний і валютний союз (economic and monetary union)	В основі економічного компоненту лежать принципи внутрішнього ринку. Таким чином, економічний і валютний союз виступає як би надбудовою над своєю базою – внутрішнім ринком, доповнюючи його з одного боку координацією економічних політик держав-членів ЄС, а з іншого – міжнародним валютним компонентом.
Політична інтеграція (political integration)	Заснована на принципах повної взаємодії між усіма країнами. Відбувається спільна торгівля всіма групами товарів і послуг, уніфікація зовнішньої політики і фактично відбувається утворення нової держави федеративного або конфедеративного типу.

Джерело: розроблено автором на основі [25]

Додаток В

Структура експорту послуг України у 2022 р.

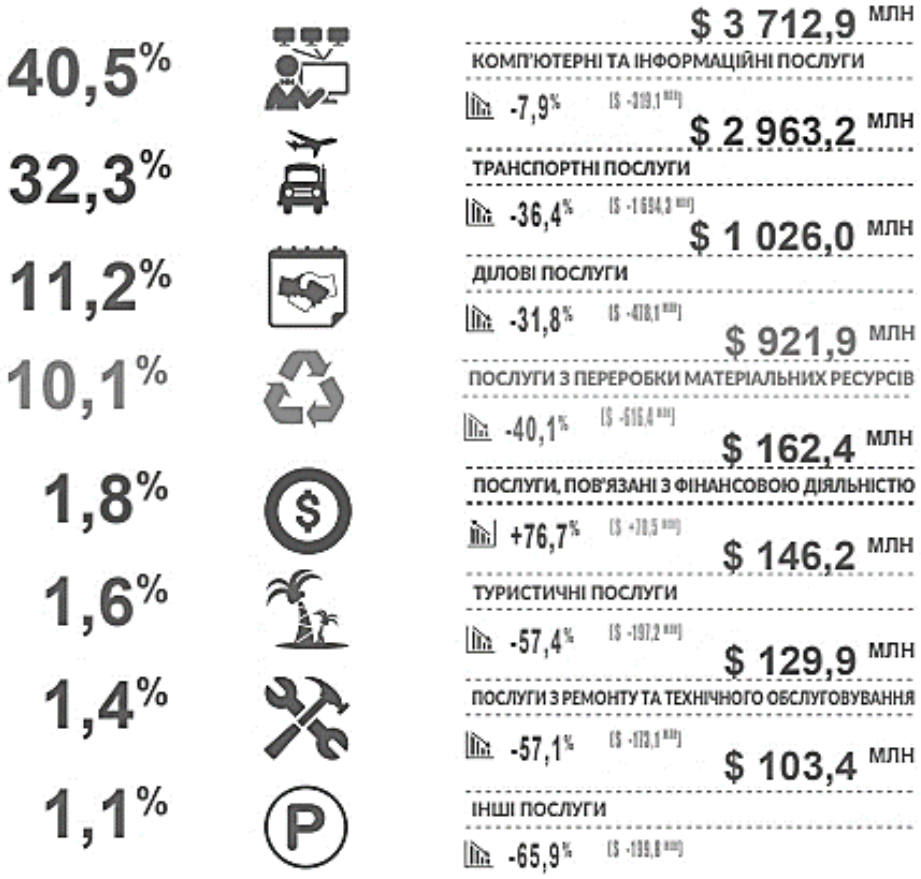

Джерело: [4]

Додаток Г

Розподіл українських біженців у країнах ЄС [21]

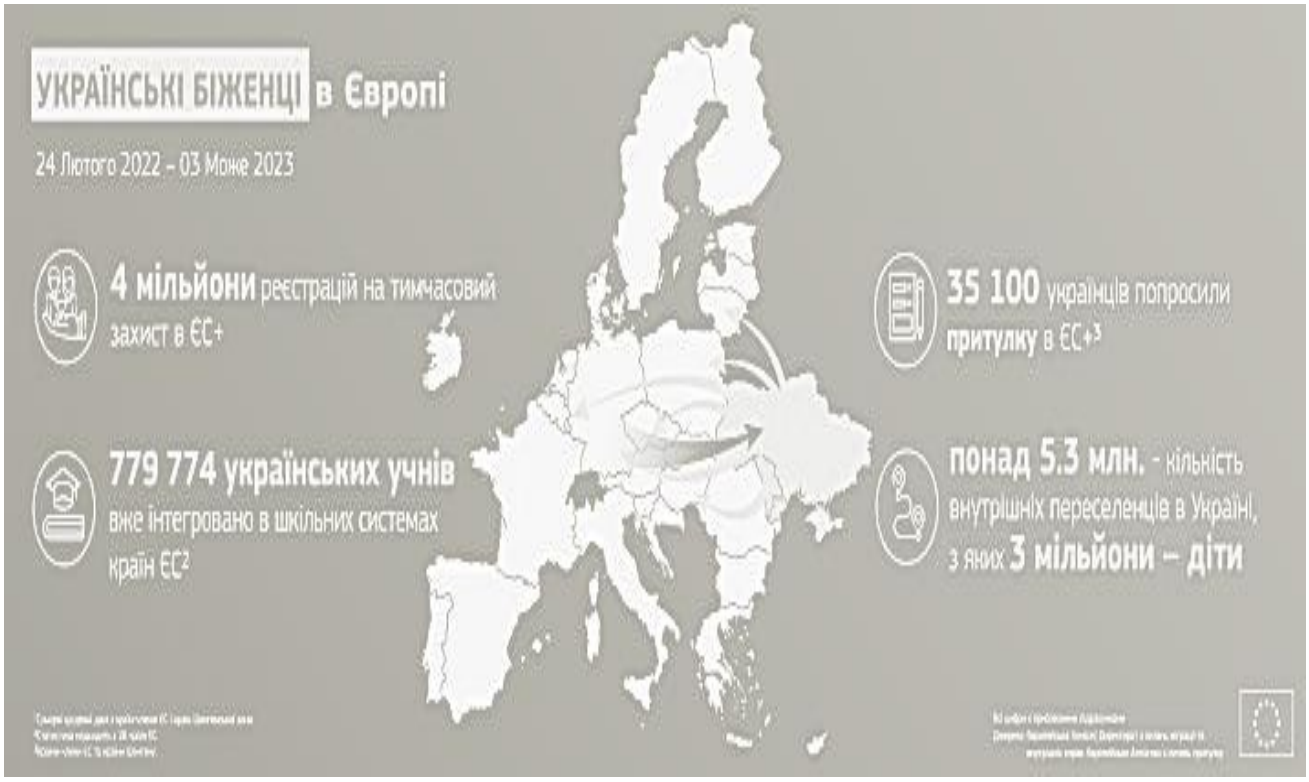

КОРОТКИЙ ЗВІТ ПОДІБНОСТІ

UNICHECK

Имя пользователя:
Європейської економіки і бізнесу Гончарова Анаста...

ID проверки:
1015133945

Дата проверки:
17.05.2023 17:52:41 CEST

Тип проверки:
Doc vs Internet + Library

Дата отчета:
17.05.2023 17:59:36 CEST

ID пользователя:
100005726

Название файла: ГРЕК_Я_В_Стан_та_перспективи_секторальної_інтеграції_України_до

Количество страниц: 52 Количество слов: 11968 Количество символов: 90049 Размер файла: 751.62 KB ID файла: 1014815245

16.9% Совпадения

Наибольшее совпадение: 2.34% с Интернет-источником (https://kse.ua/wp-content/uploads/2022/05/DCFTA-Commodit...

15% Источники из Интернета | 395 ..... Страница 54

7.77% Источники из Библиотеки | 429 ..... Страница 60

0% Цитат

Исключение цитат выключено

Исключение списка библиографических ссылок выключено

0% Исключений

Нет исключенных источников

Модификации

Обнаружены модификации текста. Подробная информация доступна в онлайн-отчете.

Замененные символы | 14